

Hogeschool
van Amsterdam

Ouders over hun kinderen en buiten spelen

Onderzoek Speelvriendelijke steden

21 november 2024

Inhoudsopgave

Inleiding **3**

Deel 1: Wel of niet buiten spelen **4**

1.1 Vroeger versus heden	5
1.2 Binnen- en buitenkinderen	6
1.3 Schermtijd	7
1.4 Beschikbare tijd	8
1.5 Beschikbaarheid van andere kinderen	9

Deel 2: Bewegingsvrijheid **11**

2.1 Direct en indirect toezicht	12
2.2 Digitaal toezicht	13
2.3 Verkeersveiligheid	15
2.4 Sociale veiligheid	17
2.5 Angst voor ontvoering	18

2.6 Te vermijden plekken	19
2.7 Karakter van het kind	20
2.8 Regels en afspraken rondom buiten spelen	21
2.9 Conflicten, ruzies en pestgedrag	22
2.10 Opvoeding en sociale verschillen	23

Deel 3: Waar buiten spelen? **26**

3.1 Formele speelplekken	27
3.2 Speeltuinen als ontmoetingsplekken	29
3.3 Informele speelplekken	30
3.4 Binnentuinen	31
3.5 Afgesloten hoven en binnenpleinen	33

Conclusies **36**

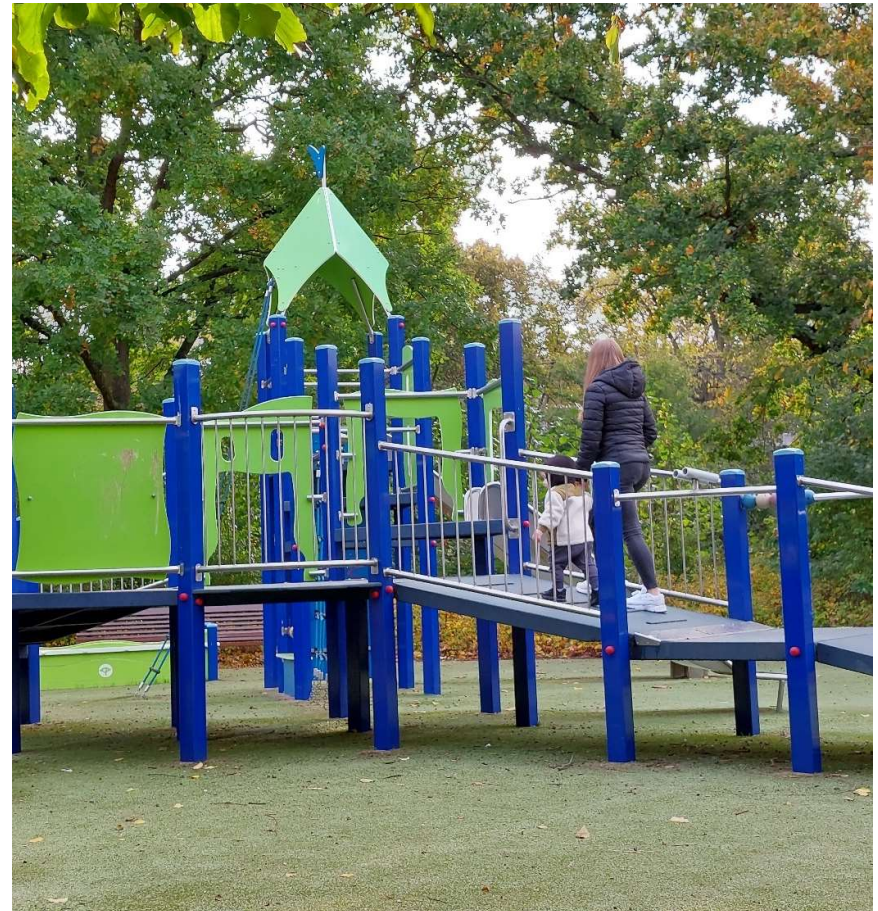
Colofon **38**

Inleiding

Behalve dat het buiten spelen sterk wordt beïnvloed door de speelvriendelijkheid van de openbare ruimte is ook de rol van de ouders heel belangrijk. De verhalen van de ouders gaat over de beperkingen en stimulansen die kinderen meekrijgen. Wat mogen kinderen wel en niet? Op welke plekken mogen ze wel en niet komen? En tot hoe laat? Ouders staan voor vele uitdagingen zoals de verkeers- en sociale veiligheid van buurt, maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwe technologie. Allerlei keuzes die ook het gedrag van de kinderen zullen beïnvloeden. Uit gesprekken blijkt dat ouders allerlei afwegingen maken, niet alleen om hun kind te beschermen maar ook om ze los te laten. Het opvoeden en buiten spelen van kinderen brengt meer dan ooit dilemma's met zich mee.

We hebben in totaal 26 interviews met ouders afgenomen: vijftien interviews in de Kolenkitbuurt/Overtoomse Veld in Amsterdam, vijf in Tanthof Delft en zes in Morgenstond Den Haag. We spraken met achttien moeders en acht vaders over hun kinderen in de basisschoolleeftijd. Elk interview duurde rond een uur. In de gesprekken gingen de ouders in op het speelgedrag en de bewegingsvrijheid van hun kinderen in relatie tot allerlei belemmerende en stimulerende factoren.

De rode draad in de gesprekken waren de factoren die van invloed zijn op het buiten spelen. Wat zijn - naast een goede inrichting van speelplekken - andere factoren die een kind binnenhoudt of wat zijn factoren die een kind juist stimuleert om naar buiten te gaan? Dat blijkt te variëren van het karakter van het kind tot mogelijkheden van (indirect) toezicht in een buurt. Dit verslag is gegroepeerd rond de items die naar voren kwamen in de gesprekken.

Deel 1: Wel of niet buiten spelen?

1.1 | Vroeger versus heden

Als ouders het buiten spelen van hun kinderen vergelijken met hun eigen kindertijd dan spelen hun kinderen nu minder buiten dan zijzelf hebben gedaan, zo is hun overtuiging. En dat betreuren ze want ze hebben zelf allemaal goede herinneringen aan het buiten spelen. Volgens een vader in Tanthof werd er vroeger veel meer buiten gespeeld: “Wij hadden geen tablet, geen telefoon. Wij hadden wel games, Atari en noem maar op. Natuurlijk deden wij dat ook wel, maar wij waren echt wel veel meer buiten te vinden. Of het nou zomer of winter was: je verzoon wel wat om buiten te kunnen doen.”

Naast minder beschikbaarheid van technologie denken ouders ook terug aan de rustige, minder dichtbebouwde omgeving waarin ze zelf zijn opgegroeid, zoals een vader in Amsterdam: “Ik was altijd buiten. Er was een weiland achter. Je had een slootje en daarachter was boerenland. In de zomer gingen we met een bootje stiekem het land op. We waren altijd in het parkje daarachter, altijd vissen en door de bosjes rennen en boomhutten maken. Ook omdat er veel leeftijdgenoten in de straat woonden, hadden we echt een hele leuke tijd. Dat is hier niet. De kinderen zijn toch vaak binnen en het is vaak georganiseerd spelen.” De ouders speelden zelf ook langer buiten: “In onze tijd speelde je veel meer tot de lantaarnpalen aangingen en je naar binnen moest.”

Wat ouders zich ook herinneren is dat er altijd wel andere kinderen waren om mee te spelen. Kinderen uit de buurt zaten ook vaker bij elkaar op dezelfde school dan nu het geval is. Zo hebben ouders in Tanthof die zelf in deze wijk zijn opgegroeid goede herinneringen aan hun kindertijd: “Er waren toen heel veel kinderen, dus je zocht elkaar op. Je was daar lekker aan het schooieren en aan het spelen, omdat er toentertijd nog heel veel polder was... Je kon lekker hutten bouwen en door de koeien. Je zocht een stukje bos op en daar ging je lekker met planten, bloemetjes en hout fröbelen. Dat soort dingen deden wij best wel veel en we speelden ook verstoppertje natuurlijk. Je ging met zijn allen honkbal spelen, je zocht elkaar op.”

Net als in Tanthof spelen in de Kolenkitbuurt nu minder kinderen op straat in vergelijking met vroeger. Een moeder die zelf is opgegroeid in deze wijk valt het op dat er nu minder kinderen op straat spelen. Haar sociale netwerk was vroeger ook groter: “Voor mijn gevoel was ik veel meer buiten te vinden dan mijn kinderen nu... Ik had veel neefjes, nichtjes en buurtkinderen, die ik al heel lang kende. Je zocht elkaar op. Je haalde elkaar op. Ik merk nu bij mijn kinderen dat die wel een paar vriendinnetjes in de straat hebben, maar ook niet zo heel veel. Als nu mijn kinderen even een keer naar buiten kijken en ze zien niemand voor de deur spelen, dan gaan ze al niet meer naar buiten.”

Alle ouders onderschrijven het belang van buiten spelen en proberen dat ook bij hun kinderen te stimuleren. Door de vele mogelijkheden binnenshuis zijn kinderen meer geneigd om binnen te blijven achter hun schermpjes. Ouders zien het als onderdeel van de opvoeding dat kinderen voldoende buiten spelen. Om in beweging te blijven. Omdat het voor een kind gezond is om buiten te spelen. Omdat teveel naar een schermpje staren slecht is voor de ogen. Om andere kinderen te leren kennen. En om creatief bezig te zijn. “Een beetje lucht. Je kan niet de hele dag hier binnen blijven zitten. Ik zeg altijd: kom we gaan lekker buiten spelen. Dan socialiseren ze, kunnen ze actief zijn. Dat is ook belangrijk en het kost niks... We willen niet - zoals nu - dat ze de hele tijd tv zitten te kijken of op hun telefoon. Ook al regent het, ook al sneeuwt het. Ze gaan lekker naar buiten... Met buiten spelen verlaag je ook de schermtijd. Dan kunnen ze ook lekker vrij zijn, voor hun motoriek, contacten.”

Ouders vinden het niet prettig als hun kind veel achter een computer of telefoon zit. Ze willen graag dat hun kinderen meer buiten spelen, maar ze zijn ook voorzichtig. Ze vinden het drukker op straat geworden en er is binnen veel meer mogelijk dan vroeger. Ze herinneren zich ook dat het in de stadswijk of buitenwijk waar ze zelf zijn opgegroeid niet alleen rustiger was, maar dat er ook meer sociale cohesie was dan in de buurt waar ze nu wonen. Dat maakte het buiten spelen makkelijker dan tegenwoordig

vanwege de grotere anonimiteit in de buurt. “We hadden meer controle op elkaar. We hadden meer sociale contacten, nu niet meer.” Het kan zijn dat sommige ouders hun eigen kindertijd te rooskleurig voorstellen. Maar de demografische samenstelling en sociale netwerken in buurten zijn wel veranderd. Een ouder in Den Haag die in de wijk Transvaal is opgegroeid: “Ik vind dat je vroeger als burens meer gehecht was. Dat je dan ook echt praatjes kon maken. Die gingen bij elkaar ook op bezoek. Ik ging ook buiten spelen toen ik twaalf was en dan had ik een broertje van twee, nog in een kinderwagen. Die kon ik gewoon mee laten spelen, want de burens gingen ook altijd opletten.... Mensen letten echt op elkaar toen.”

Dit kwam ook doordat er vaak familie bij elkaar in de buurt woonde. “Het is toch niet normaal dat we gewoon tot zo laat op straat konden slenteren. De Paul Krugerlaan nota bene. [hard gelach] Ja, dus echt gewoon misschien helemaal geen gevoel voor wat er allemaal zou kunnen gebeuren, of zo, dat hadden ze niet... Misschien ook omdat er familie in de buurt woonde en dat we toch wel met nichtjes en neefjes buiten speelden.”

Over Tanthof zegt een ouder die er zelf is opgegroeid: “Het was altijd heel rustig, geen drukke omgeving waarbij je rekening moest houden met heel veel verkeer, daar was je helemaal niet mee bezig... je kon bij iedereen naar binnen, er zaten touwtjes in de brievenbus, het was allemaal wat veiliger.” De indruk dat het vroeger rustiger en veiliger was versterkt de bezorgdheid van ouders nu.

1.2 | Binnen- en buitenkinderen

Sommige kinderen gaan vanzelf buiten spelen omdat ze het leuk vinden, andere kinderen willen liever binnen spelen. Er zijn binnen- en buitenkinderen. In dat laatste geval zijn ouders wat actiever met stimuleren. Een verschil in karakter van de kinderen kwam naar voren wanneer ouders werd gevraagd of hun kinderen binnen- of buitenkinderen zijn. Meisjes (vanaf een jaar of acht) zijn iets vaker binnenkinderen, maar het valt zeker niet samen met meisjes versus

jongens. Ook meisjes kunnen buitenkinderen zijn en jongens binnenkinderen. Buitenkinderen zijn wat extravert.

Wat typeert een buitenkind? Een ouder in Den Haag: “Zodra de mogelijkheid er is om buiten te spelen, zijn ze buiten. Hij houdt heel erg veel van voetbal. Hij houdt heel erg veel van fietsen, rennen, tikkertje, een boomhut bouwen. Vies worden vinden ze niet erg.” Haar dochter van zeven is eveneens een buitenkind. “Zij houdt ook van steppen, skeeleren, fietsen, krijten. Klimmen in de boomhut. Ze doet mee met al die jongensspelletjes, politieagent en weet ik veel wat.” Haar andere dochter van acht is weer meer een binnenkind “Zij is meer van waar mama is, daar ben ik. Als de anderen gaan buiten spelen, gaat ze thuis bijvoorbeeld schetsen of tekenen of iets met kralen doen. Of haar vriendin moet er zijn. Als haar vriendinnetje buiten is, vindt ze het leuk.”

Ook in een ander gezin is er een buiten- en een binnenkind. Een achtjarige jongen houdt van buiten spelen: “Hij is van origine meer een buitenspeelkind, want hij moet zijn energie kwijt en hij wordt altijd heel vrolijk als hij weer buiten is geweest.” Zijn zus van elf is een binnenkind: “Zij houdt veel meer van dingetjes in huis, ze heeft andere interesses: spelletjes doen, knutselen. Ik merk wel dat ze blij wordt als ze met een paar meiden buiten is geweest, vooral met zo’n zomer wanneer het lekker weer is. Ik zie dat het wel iets met haar doet, maar zelf zou ze niet zo snel voor het buiten spelen kiezen boven het binnen iets doen.”

Uit het volgende citaat blijkt dat er ook verschillende manieren zijn waarop kinderen naar buiten trekken, ondernemend zijn of wat afwachtend. “Mijn jongste van acht gaat het liefst met zijn rugzak gewoon naar de speeltuin om te kijken wie er allemaal zijn. Die is het liefst de hele dag buiten. Iedereen kent hem ook in de buurt... Mijn dochter is wat meer afwachtend, die wil echt met haar vaste vriendinnetjes buiten spelen. Die is niet van: ik ga zelf naar buiten kijken wie er zijn. Die wil dan echt afspreken... Dan spreken ze op school af bijvoorbeeld.”

Ouders van binnenkinderen proberen hen te stimuleren om naar buiten te gaan. Deze kinderen hebben meer een zetje nodig “Als je ze niet naar

buiten stuurt, dan gaan ze niet heel snel zelf naar buiten. In de zomer natuurlijk wel meer, maar we proberen het wel gewoon standaard erin te houden.” En soms blijkt dat kinderen het dan leuk vinden om buiten te spelen, zoals een vader in Tanthof vertelt over zijn negenjarige zoon. “Als we niet stimuleren om naar buiten te gaan, dan kan het een volledig binnenkind zijn. Hij kan een hele dag voor een tv of voor een spelcomputer zitten. We maken afspraken: tot zo laat mag je dat doen en daarna ga je naar buiten en dan gaat hij zonder zeuren en zonder mokken lekker naar buiten met plezier. Dan zie ik hem de rest van de tijd niet meer en moet ik hem bellen of hij nog een keer naar huis komt.”

Het kinderspel buiten hangt af van het seizoen en neemt af als kinderen ouder worden. Ze krijgen vanaf twaalf jaar ook meer huiswerk en spelen minder buiten. Een tweeling van elf is vooral aan het voetballen: “Vanaf ongeveer maart tot en met oktober spelen ze regelmatig buiten. In het weekend, na school als ze geen voetbal of andere activiteiten hebben. Nu het wat sneller donker is en af en toe ook koud en regenachtig, spelen ze toch vaak binnen. Ik merk nu ze wat ouder worden, dat ze ook andere interesses hebben. Ze vinden het af en toe leuk om te gaan voetballen met de buurkinderen, maar ze spelen niet meer zo heel erg buiten in de zin van krijten of andere spelletjes....”

Wat maakt een kind een binnenkind? Het zijn niet alleen maar scherpjes en games waar kinderen aan verslingerd zijn. Binnenkinderen zijn kinderen die wat introverter zijn of die hun creativiteit kwijt kunnen in huis en die vaak ook makkelijker in hun eentje kunnen spelen met bijvoorbeeld LEGO. Ouders hebben het bij meisjes over bakken, knutselen en ‘typische meisjes dingen’. Maar ook jongens kunnen binnenkinderen zijn: “Hij zit liever thuis een boek te lezen of een puzzel te maken, of gewoon lekker te chillen, dan buiten te hangen of iets te ondernemen buiten.”

1.3 | Schermtijd

Het hangt van de ouders af of kinderen ook gestimuleerd worden om buiten te spelen. Wat dat betreft staan ouders voor grote uitdagingen. Kinderen hebben vaak een eigen telefoon, een iPad, spelcomputers, ze kijken films en series op televisie. Ouders proberen de schermtijd te beperken, want ze hebben het gevoel dat het een nadelig effect heeft op kinderen. Daar komt ook nog bij dat huiswerk steeds meer digitaal is. Een maatstaf voor veel ouders is maximaal een uur per dag. Voor sommigen is het na drie kwartier wel mooi geweest. “Je roept tien keer, maar er wordt niet gereageerd op je en dat is zonde. Je kan beter dat uur lekker ontwikkelen en iets anders doen, iets leuks doen, een tekening maken, maakt niet uit.” Als ouders niet ingrijpen kunnen kinderen makkelijk uren spenderen aan de televisie of spelcomputers, zoals een moeder over haar twee dochters van tien en twaalf opmerkt: “Ze kijken graag, dus zodra ze thuis komen, gaat de TV aan... Hoe lang heeft ze schermtijd? De oudste veel minder dan de jongste. De jongste kan met haar Nintendo Switch als ik niet ingrijp er makkelijk twee uur op zitten.” Andere ouders hanteren niet echt een schermtijd: “We zetten niet zo’n klok erop. Meestal krijgen ze in de ochtend schermtijd voordat ze naar school gaan of als we aan het koken zijn, tussendoor eigenlijk niet. Soms merk je dat ze er weer te lang achter zitten en dan halen we ze eraf.” Ouders maken met kinderen afspraken over hoe lang ze aan een spelcomputer mogen spelen. Sommigen kijken het per dag aan hoelang hun kinderen mogen. De ene keer is het een uur en de andere keer 1,5 of twee uur. Afhankelijk van de weekenden of vakanties en wat de plannen voor de rest van de dag zijn. “We geven eerlijk toe: soms is het best wel eens handig als je zelf wat moet doen. Als het heel slecht weer is, dan zou hij wat langer mogen. We stimuleren wel dat hij buiten gaat spelen, dus dat hij dan iemand - die hij kent van zijn klas - op gaat halen.”

1.4 | Beschikbare tijd

De beschikbare tijd om buiten te spelen wordt beïnvloed door school en naschoolse activiteiten. Kinderen kunnen het na schooltijd druk hebben. Er zijn kinderen die drie keer per week sporten, ze trainen dan voor voetbal, turnen of korfbal op twee doordeweekse dagen en spelen wedstrijden op zaterdag. Doordeweeks sporten betekent minder tijd om buiten te spelen. Kinderen komen om half drie of drie uur thuis en zijn dan maar 1 of 1,5 uur thuis voordat een training begint. Dat is volgens ouders te kort om nog buiten te spelen. Voor een negenjarige jongen begint de training al om vijf uur en blijft er weinig tijd over om buiten te spelen. “Op dinsdag en donderdag moet hij al om vijf uur trainen... Als hij dan om half drie thuiskomt van school en hij komt om drie uur thuis, dan heeft hij in principe nog anderhalf uur voordat hij weer moet gaan trainen. Dan gaat hij niet zo heel snel meer buiten spelen, want dan moet hij na een uur alweer terugkomen om dan om te kleden en nog wat te eten voor de training, dus dat heeft zeker invloed. Dan zal hij minder snel buiten gaan spelen dan op een dag dat hij geen training heeft.”

Toch hebben sommige ouders niet het idee dat twee keer in de week trainen ten koste gaat van buiten spelen. “Het heeft niet per se invloed. Ik heb juist meer het idee dat hij eigenlijk door het voetballen afgelopen jaar meer naar buiten gaat met zijn vriendjes om te voetballen.” En op sommige dagen zijn kinderen vrij. Vrij buiten spelen doen kinderen vooral in de weekenden en op woensdagmiddag. “Woensdagmiddag is hij vrij. Dat is wel fijn, want dan kan hij – als hij wil afspreken – gewoon heel de middag spelen. Dat doet hij dan ook vaak, zonder op de tijd te hoeven letten....”

Naast sport hebben kinderen het nog druk met andere activiteiten zoals bijles of muziekles. “Want je moet natuurlijk ook nog hun huiswerk begeleiden. Ze hebben nu bijlessen en zwemlessen en in het weekend hebben ze Arabische les. Het is te veel.” Ouders vinden zelf dat hun kinderen een drukke agenda hebben. “Het is af en toe zoeken naar tijd,

want ze hebben naast sporten ook nog bijles. Nu twee keer per week. Dus we hebben best een drukke agenda, maar zaterdagmiddag nadat ze de voetbalwedstrijd hebben gehad, of zondagmiddag, hebben ze nog tijd om even buiten te spelen. Als het weer het toelaat. En als het vaak langer licht is en het is lekker warm weer, dan spelen ze ook na school even buiten - op de dagen dat ze geen voetbal hebben, of juist voor ze naar voetbal gaan.”

Naschoolse activiteiten hebben invloed op buiten spelen. En vooral in de winter betekent dit dat kinderen weinig buiten spelen. “In de winter houdt het eigenlijk al op als het een uurtje of vijf, zes is. Maar in de zomer kunnen ze echt nog wel om acht uur buiten spelen.”

Er zijn ouders die bewust nog even wachten om hun kind aan te melden bij clubjes. Of ze beperken het eerst tot zwemles om het later uit te breiden met andere activiteiten. Kinderen hebben ook nog sociale verplichtingen. Een vader van een negenjarige zoon en een zesjarige dochter: “Ik denk dat zij te weinig tijd hebben om buiten te spelen. Sociaal gezien wordt er zoveel gevraagd; je hebt een verjaardag hier, je hebt een sociaal uitje daar, je hebt je verenigingen, vanuit de familie wordt er her en der iets gedaan. De druk komt op doordeweeks te liggen, omdat je weekenden heel beperkt zijn. Mijn kinderen zeggen weleens: kunnen we alsjeblieft een dag thuisblijven om te spelen?” Daar komt bij dat kinderen doordeweeks soms ook nog op de kinderopvang zijn of worden opgevangen door een opa’s en oma’s waardoor ze in een andere buurt verkeren. Deze vader vervolgt: “We merken ook dat zo’n week zo vol voor hem is, hij is elke dag ergens anders. Of ik ben thuis, of ze zijn bij oma één, of ze zijn bij opa en oma twee, of mijn vrouw is thuis. Ze zijn steeds iets anders aan het doen. Ik merk heel erg dat zij behoefte hebben aan structuur en rustig thuis zijn.” Ouders reflecteren dan ook op hun eigen rol en proberen hun kinderen niet te veel prestatiedruk op te leggen.

Vanaf de middelbare school is er veel minder tijd om buiten te spelen. Een ouder van een twaalfjarige zoon merkt dat: “Hij heeft het echt heel druk,

sommige weken. Hij heeft dan een week bijvoorbeeld met vier proefwerken, dan is er soms nauwelijks tijd om überhaupt naar training te gaan.”

1.5 | Beschikbaarheid van andere kinderen

Naast fijne speelplekken en beschikbaarheid van tijd is het voor kinderen van belang dat er andere kinderen zijn om mee te spelen. Volgens geïnterviewde ouders zijn dat vaak kinderen die elkaar van dezelfde school kennen. Een ouder van een negenjarige zoon in Tanthof: “Ik denk als hij ook niet zoveel vriendjes zou hebben, dan zou hij ook niet zoveel naar buiten gaan. Dan zou hij ook binnen gaan zitten en dan zou hij misschien andere dingen binnen gaan zoeken om zich te vermaken. Hij heeft vast groepje van zijn oude school en van zijn nieuwe school. Hij vist uit een vijvertje van zes kinderen, dus daar is er altijd eentje van bereikbaar... Heel vaak spreken ze niet af. Dan gaat hij gewoon en dan belt hij aan en dan is die persoon er wel of niet. Niet, dan fiets je door naar een andere. Net zolang totdat hij er eentje heeft en dan halen ze wellicht nog iemand anders op.”

Het aantal potentiële speelkameraadjes verschilt echter per wijk en buurt. In het vergrijsde Tanthof met een lage bebouwingsdichtheid spelen minder kinderen op straat dan in de dichtbebouwde Kolenkitbuurt met veel gezinnen. En kinderen spelen nu veel meer binnen. Een ouder vertelt dat er in Tanthof vroeger veel meer kinderen waren: “Je had twintig kinderen om je heen en hier in de wijk wonen er nu maximaal twee. Je merkt dat er door de schermpjes veel minder buiten wordt gespeeld en ze zoeken elkaar minder op. Als ze even buiten zijn, zeggen ze: zullen we binnen gamen? En dan gaan ze weer naar binnen.” Haar dochter van elf gaat nu naar een ander deel van de wijk om vriendinnetjes op te zoeken. Het lijkt er ook op dat meisjes wat selectiever zijn in de keuze van kinderen met wie zij willen spelen: “Qua leeftijdsgenootjes zijn er weinig kinderen. Ze gaat veel meer naar west, omdat daar de meeste schoolvriendinnen wonen of ze zoekt haar korfbalvriendinnen op.” Ook

een ander nu dertienjarig meisje in deze wijk had er geen behoefte om naar buiten te gaan. “Dat had er ook mee te maken dat ze relatief weinig vriendjes en vriendinnetjes uit deze wijk had waarmee ze een klik had van: ‘daar ga ik even lekker mee buiten spelen’.”

Belangrijk voor buiten spelen op straat is dat er andere kinderen zijn. Kinderen trekken andere kinderen aan. Ouders constateren dat hun kinderen minder buiten spelen als er geen andere kinderen zijn. Een moeder van twee dochters van tien en twaalf: “Ze weten soms gewoon niet wat ze buiten zouden moeten doen. Dan zeg je: ‘ga lekker buiten spelen’, maar dan zeggen zij wat moet ik dan doen? Dat vind ik ook zo raar, want wij konden altijd wel van alles bedenken om buiten te doen, maar ik vind dat ze dat zelf maar moeten bedenken... Ik snap nog wel dat je in je eentje het minder leuk of minder sociaal vind, maar ik zou van alles in m’n eentje kunnen bedenken, klim in een boom of zo. Maar ik vind dat prettig, hoor, dat ze niet de behoefte hebben om alleen naar buiten te gaan.”

Als er andere kinderen van ongeveer dezelfde leeftijd zijn vinden ze het leuker om buiten te spelen. Een moeder van een tweeling van elf: “De buurmeisjes en buurkinderen die even oud zijn. Als die buiten zijn, vinden ze het over het algemeen leuk om samen met hen buiten te spelen.” Kinderen willen ook naar een speelplek omdat daar klas- en buurtgenootjes spelen. Het Ernest Staesplein in de Kolenkitbuurt staat niet bekend om z’n leuke speeltoestellen, maar het is wel een verzamelplek voor kinderen: “Je hebt ook kinderen van buiten de buurt die naar ons plein komen om te spelen. Omdat het gewoon fijn is, het is altijd gezellig met de kinderen. Het is het saaiste en lelijkste plein, maar het is wel het leukste plein.... Vooral in de warmere maanden.”

Drukte op straat kan ook afschrikken als er veel kinderen buiten spelen waar een kind geen aansluiting bij heeft. Dit kan veroorzaakt worden door verschillen in leeftijd, vaardigheden, sociale en culturele achtergronden. In Kolenkitbuurt houdt een wit jongetje van negen van voetballen maar hij is

er nog niet zo heel erg bedreven als de iets oudere buurtkinderen met een Marokkaanse achtergrond. Zijn moeder vertelt: “Soms is het heel erg vol en soms is het er een beetje spannend, omdat er grote jongens spelen. Die zijn niet altijd lief... Dan durft hij niet, omdat iemand een keer onaardig is geweest of dan vindt hij ze eng.” Deze moeder – een nieuwkomer in de buurt met een koopwoning – constateert dat haar zoon niet zo makkelijk gaat voetballen met buurtkinderen. “Ik dacht dat het heel makkelijk zou gaan, maar het gebeurt niet snel omdat de kinderen elkaar niet kennen van school. Ze zoeken de groep op die ze wel kennen, van de burens en de klas. De kinderen van de huurwoningen zijn veel meer buiten dan de kinderen uit de koopwoningen, heb ik het idee, en daardoor kunnen ze vaak ook veel beter voetballen bijvoorbeeld. Nu begint het niveau van mijn zoontje beter te worden, waardoor hij ook vaker met hen kan spelen en is het een gelijkwaardiger spelletje.”

Kinderen die elkaar van school kennen spelen makkelijker met elkaar dan kinderen die op verschillende scholen zitten. Een moeder in Morgenstond: “De meeste kinderen die hier wonen zitten hier op school... Ik ben wel blij dat ze op die school zitten, omdat ze daar veel kinderen uit de buurt kennen. De kinderen kennen elkaar, helpen elkaar. Ze spelen buiten en ook de oudere kinderen bij de wat jongere kinderen. En de één heeft altijd wel een broer of een zus die weer wat ouder is, die ze dan ook weer kennen.”

Anders wordt de binding met kinderen in de buurt als ze op een school buiten de buurt zitten. Ouders vertellen dat kinderen die buiten de buurt op een school zitten minder binding hebben met de kinderen en de buurt. Er is minder aansluiting tussen de kinderen onderling omdat ze elkaar niet kennen. In Tanthof gaan de meeste kinderen naar dichtbij gelegen scholen. Bijna alle hoogopgeleide ouders in koopwoningen in de Amsterdamse herstructureringswijken brengen hun kinderen naar gemengde scholen buiten de eigen buurt. Dit heeft grote impact op het contact tussen kinderen en het samen buiten spelen. Het is immers

makkelijker om met andere kinderen buiten te spelen als ze naar dezelfde school gaan. Een Marokkaanse moeder in de Kolenbuurt begrijpt niet waarom de nieuwkomers in koopwoningen hun kinderen naar scholen buiten de buurt brengen: “De kinderen van heel veel starters die hier nu wonen, zitten niet op de Bos en Lommerschool. Ze zitten helemaal bij De Boomgaard in Bos en Lommer. Waarom weet ik niet. Sommige kinderen gaan helemaal naar de Kinkerstraat. Andere kinderen zitten helemaal bij de Montessorischool bij het Rembrandtpark.”

Buurtkinderen zaten vroeger vaker bij elkaar op dezelfde school. Als kinderen uit een buurt op verschillende scholen zitten is het gevolg dat de buurtkinderen elkaar niet meer kennen en minder gauw met elkaar spelen. Dit gebeurt met name in stadswijken waar sprake is van segregatie in het onderwijs. Een moeder die zelf in Overtoomse Veld is opgegroeid herinnert zich dat vroeger alle kinderen in de buurt naar dezelfde basisschool gingen. Dat is nu niet meer het geval. “Hier bij ons in de buurt zitten niet alle kinderen op dezelfde school. Veel kinderen zitten weer op andere scholen. Je hebt hier een aantal scholen in de buurt, en je ziet dat het gewoon heel erg versnipperd is. De schooltijden van de kinderen zijn niet hetzelfde... Daardoor ken je elkaar niet heel goed. Ik merk ook bij mijn eigen kinderen dat op een moment dat ze iemand niet zo heel goed kennen, ze niet heel gauw contact maken... De kinderen bij wie ze wel op school zitten, zien ze op school en daar spelen ze dan wel vaak mee buiten. In mijn tijd, zaten alle kinderen op dezelfde school. Dus je kwam elkaar overdag tegen tijdens school, maar ook daarna zocht je elkaar op.”

Deel 2: Bewegingsvrijheid

Het kunnen loslaten en bewegingsvrijheid geven aan een kind wordt in de gesprekken met de ouders vaak gerelateerd aan de leeftijd en het karakter van een kind, waarbij naar gelang het vertrouwen in het kind verschillende vormen van toezicht worden toegepast.

2.1 | Direct en indirect toezicht

Jonge kinderen tot zes of zeven jaar spelen onder toezicht of in de directe omgeving van de woning. Als deze kinderen naar een speelplek gaan, gaan de ouders of oudere broers of zussen mee. Ze houden direct toezicht. Ouders willen hun kinderen begeleiden vanwege veiligheidsoverwegingen. Een moeder in Morgenstond: "Bijvoorbeeld dat ze valt of vervelende kinderen. Dat er gemene kinderen tussen zitten of kinderen worden geduwd. Als mijn jongste dochter van zeven naar buiten gaat om te spelen, dan wil ik wel dat een van mijn dochters meegaat of ik zelf."

Voor elke ouder komt de vraag vanaf welke leeftijd hun kind zonder direct toezicht buiten kan spelen en zelfstandig naar school kan gaan. De een zegt zeven jaar, een ander acht of negen jaar. Tussen de leeftijd van zeven en negen jaar kiezen ouders soms voor tussenoplossingen, vormen van direct toezicht, bijvoorbeeld dat hun kinderen begeleid worden door een ouder broertje of zusje.

Het maakt nogal wat uit of gezinnen in een eengezinswoning wonen, in een galerijflat of een portiekflat. In alle gevallen is toezicht vanuit de woning voor ouders belangrijk. Indirect toezicht en controle zijn essentieel voor het vertrouwen dat ouders hebben wanneer ze hun jonge kinderen buiten laten spelen. Zonder dat ouders dan bovenop hun kind hoeven te zitten. Belangrijk is dat ouders hun kinderen nog kunnen zien en roepen. Toezicht kunnen ze zelf uitoefenen door bijvoorbeeld af en toe vanuit het keukenraam van een eengezinswoning of het balkon van een portiekflat naar hun spelende kind op straat of in een hof te kijken. Maar ze kunnen ook vertrouwen op andere ouders die een oogje in het zeil houden door

uit een raam te kijken. In de stedelijke vernieuwing zijn in de Kolenkitbuurt en Overtoomse Veld eengezinswoningen gebouwd die grenzen aan autovrije straatjes of een plantsoen. Een bewoner in Overtoomse Veld woont in zo'n nieuwe eengezinswoning. Hij beschrijft dat alle bewoners zicht hebben op het plantsoen en dus ook op de kinderen. Daardoor is er sociale controle: "Als ik in de keuken bezig ben hoef ik me maar een kwartslag te draaien en dan zie ik al kinderen voor de deur... De kinderen herken ik ook echt allemaal. Ik weet precies hoeveel kinderen welke burens hebben. In ieder geval de burens waar ik direct zicht op heb, die ken ik allemaal. Niet zozeer bij naam, maar wel bij gezicht."

Het loslaten kan binnen een gezin verschillen per kind. Ouders zijn soms nog wat onzeker bij hun eerste kind en ook in een nieuwe omgeving is men nog aan het verkennen of de buurt te vertrouwen is, zoals bij een moeder in de Kolenkitbuurt: "Bij de oudste was dat wat later dan bij de anderen, vanaf negen jaar dat ik hem echt vrij liet spelen... Ik wilde dat nog aftasten hoe dat gaat. Ik kende de kinderen ook nog niet heel goed van de buurt. Bij mijn andere kind was dat vanaf vijf jaar mocht hij wel echt hier spelen. Het is een heel groot verschil, maar ik ben er relaxter in geworden. Je kent de buurt beter, je kent de kinderen beter, je weet met wie hij is..."

Een moeder wil haar achtjarige dochter nog niet buiten alleen laten spelen. "In mijn tijd deden mijn ouders dat wel en kon ik met mijn zus en mijn broers buiten spelen. Dan keek ze af en toe uit het raam, dan zwaaiden we en is het goed. Ik zou er nu niet aan willen denken om dat te doen." Deze moeder vindt het te druk geworden in Den Haag en uit bezorgdheid. Ze denkt dat haar dochter pas vanaf tien jaar alleen mag buiten spelen. Maar ouders moeten leren loslaten omdat kinderen zelfstandig naar de middelbare school gaan fietsen. "Mijn oudste kreeg vorig jaar toen ze in groep acht zat voor het eerst vrijheden, zonder beperkingen. Ze mocht voor het eerst naar een winkelcentrum Leyweg met een vriendinnetje om een ijsje te gaan kopen. Ging ze dus alleen. Ik

vond dat zo raar en zo eng en zo spannend... Ze moeten toch leren, want volgend jaar gaat ze naar de middelbare school. Nou, dat deed ze toen heel goed.”

Elke ouder maakt een eigen afweging in het geven van bewegingsvrijheid, afhankelijk van de leeftijd en het karakter van het kind, maar ook van wat voor de ouder zelf als juist of goed voelt. Sommige ouders zijn wat voorzichtiger en strenger dan anderen en laten hun kinderen minder snel vrij: “Soms denk ik wel eens: misschien ben ik wel een zeurpiet omdat ik zie dat andere kinderen meer vrijheden hebben. Aan de andere kant denk ik: ik doe hoe ik ben opgevoed.”

In Amsterdam hebben kinderen over het algemeen wat minder bewegingsvrijheid dan in Tanthof. Met name de hoogopgeleide ouders oefenen meer controle uit op hun kinderen. Een vader van twee jongens van zeven en negen jaar: “Als ze echt zelf spelen, is dat eigenlijk alleen maar hier.... Ze weten duidelijk de regels van: blijf op het plantsoen, dus dat als we naar links en naar rechts kijken, dat we jullie kunnen zien. Ze weten gewoon tot waar ze mogen. Dus dat zijn eigenlijk de regels.” Kinderen kunnen ook uit noodzaak wat meer bewegingsvrijheid krijgen. Beperkt beschikbare tijd van de ouders kan een rol spelen in het los laten van de kinderen. “Soms kom je van je werk, moet je nog koken” en dan zijn ouders sneller geneigd om het kind vrij te laten.

In Laan van Spartaan in Amsterdam mogen kinderen vanaf een jaar of acht ook buiten de autovrije straatjes en hoven spelen. Ze mogen voetballen op het naastgelegen voetbalveld of zelfstandig naar een winkelplein. “Mijn zoon van negen gaat nu ook voetballen bij het voetbalveld van Spartaan. Hij heeft nu de leeftijd dat hij dat mag en dat moet hij dan even vragen. Hij gaat ook wel eens naar het Bos en Lommerplein. Gaan ze wat kopen.” Andere ouders in deze buurt durven het nog niet aan en vinden hun kinderen nog net te jong. “Mijn kinderen – de oudste is acht - spelen in de straat. Daarbuiten niet. We durven het niet aan om ze helemaal vrij in de

wijk te laten spelen. Ze zijn nog te jong. Ze spelen voornamelijk met de kinderen die in de straat wonen.”

2.2 | Digitaal toezicht

Naast direct toezicht door ouders of door oudere broertjes en zusjes en indirect toezicht vanuit de woning en door buurtbewoners is tegenwoordig ook digitaal toezicht mogelijk. Ouders kunnen bij een bepaalde leeftijd van hun kinderen gebruik maken van de technische mogelijkheden om hun kinderen te traceren en te contacteren. Het kind zit dan vaak in de leeftijdsfase dat ze wat verder van huis mogen, uit het zicht van hun ouders. Sommige kinderen krijgen een horloge met GPS of een telefoon mee. Uit de gesprekken blijkt dat een GPS horloge een ambivalente betekenis heeft. Het biedt een tussenweg door bezorgdheid te verminderen. Enerzijds maakt het voor ouders controle mogelijk, anderzijds kunnen ouders hun kind makkelijker loslaten. Met zo’n horloge kan het kind wat verder van huis buiten spelen, zich vrijer voelen en zelf kiezen waar het graag wil spelen.

Alle vijf geïnterviewde ouders uit Tanthof hebben een Smartwatch aangeschaft voor hun kind. Zo’n horloge blijkt voor ouders handig omdat ze niet hoeven te gaan zoeken waar hun kind speelt. Een moeder van een achtjarige zoon: “Dan kan ik zien waar hij is. We hebben dat vooral gedaan omdat hij wat verder weg mag. Hij kan ons in nood altijd bellen als hij denkt: ik weet niet waar ik ben of ik ben in paniek.” Een andere ouder in Tanthof, vader van een negenjarige zoon: “Die tool geeft toch wel een klein stukje houvast, van: hij is daar. Enerzijds is de tijd gewoon veranderd en er gebeuren best wel rare dingen, waardoor je met die tool wat meer zekerheid hoopt te hebben van waar hij is en hem ook te vinden.” Sommige ouders zien een belhorloge als tussenstap naar een echte telefoon. Kinderen kunnen dan bellen met een horloge en ouders kunnen hun kinderen bellen. Voor een van de ouders is de belangrijkste overweging van een tracker om te weten of ze veilig op school zijn gekomen.

Bij het buiten spelen en bij het maken van afspraken met andere kinderen kan een gps-horloge voor ouders handig zijn om te weten waar hun kind is. Een jongen van negen moet daarom altijd zo'n gps-horloge meenemen: "In het begin om te kijken of hij zich aan de afspraken hield. Je mag daar niet heen, dus hou je ook aan de afspraken. Een andere reden was dat het makkelijk is. Op het moment dat hij naar huis moet, dat ik hem even bel en dat ik zie waar hij is, in plaats van dat als hij dat ding niet heeft en de tijd niet in de gaten heeft, dat ik heel Tanthof moet doorfietsen om hem naar binnen te moeten halen...."

Ouders zeggen dat hun kinderen zo'n gps horloge waar je ook mee kan bellen wel prima vinden. "Hij kent niet anders. Hij heeft dat van kleins af aan. Vanaf dat hij naar buiten mocht, heeft hij dat al... Hij vindt het meer vervelend dat hij hem om moet, omdat het best een ding is. Onhandig. Hij doet hem af en toe in zijn broekzak of in zijn jaszak, maar hij vindt het geen probleem om mee te nemen."

De stap na een belhorloge is een eigen mobiele telefoon. Kinderen kunnen al op de basisschool een telefoon krijgen, vaak eerder dan ouders hadden gepland. "We waren erop tegen om voor de middelbare school een telefoon te geven, maar op een gegeven moment heeft iedereen er een en zitten ze in appjes. Je wordt dan niet gedwongen, maar je gaat mee in wat er speelt en je wil niet dat je kind daarin achterloopt, dus toen gaven we die telefoon. Het geeft ook een fijn gevoel dat je haar even kan bereiken: kun je even een boodschap doen?"

Doorgaans krijgen kinderen vanaf groep acht een telefoon. Als kinderen een mobiel hebben hoeven ze geen gps-horloge meer om. Een vader van een negenjarige zoon: "We proberen zo lang mogelijk niet, want het is volgens mij nog niet nodig. Maar we kijken wel hoe het in de klas gaat. Als je op een gegeven moment de enige bent in de klas die geen telefoon heeft, dan gaat het waarschijnlijk in de WhatsApp-groep over jou. Dus ik denk rond groep acht dat de meeste hem wel hebben, maar het is ook een beetje kijken hoe het in de klas gaat."

Een moeder in Amsterdam heeft bewust nog geen telefoon aan haar tweeling van elf gegeven: “Volgens mij zijn mijn kinderen echt één van de weinigen die nog geen telefoon hebben in groep acht... Het is nog niet echt nodig. Je hoeft niet te bellen met huis. Je hebt de sleutels. De afstand van huis naar school is ook niet zo heel ver. Als er echt iets aan de hand is, weet de school me altijd wel te bereiken. Dat zal straks natuurlijk op de middelbare school wel wat anders zijn, maar voor nu vind ik het wel fijn dat ze nog niet een telefoon hebben.”

Andere ouders geven soms hun kinderen al eerder een telefoon, op hun tiende, voor het gemak zodat ze contact met hun kind hebben als er iets is. Een moeder in Morgenstond heeft een GPS tracker aan de sleutels van haar kinderen bevestigd. Als een extra beveiliging in een in haar ogen onveilige samenleving. “Het is helaas een enge tijd geworden. Twee jaar terug was er hier een jongetje. Hij was vanuit school ontvoerd. Ik was in hetzelfde park met mijn andere kinderen en zag ik de politie allemaal zoeken. Er waren helikopters. We werden zelfs aangesproken. Dat heeft indruk op me gemaakt. Ik denk bij mezelf: een telefoon gooien ze meestal weg, maar van een sleutel weten ze dat niet. Mocht er wat gebeuren, dan heb je tenminste iets waar je houvast aan hebt.” Haar tienjarige zoon ging voor dit incident zelfstandig naar zwembad, maar daarna mocht hij dat niet meer. “Het is een kinderbuurt, een groene buurt, maar het gevaar is er overal, is er altijd.”

Zeker niet alle ouders gaan hierin mee. Sommige ouders vinden een GPS horloge te veel controle. “Ik gun hem die vrijheid. Een beetje controle is goed, maar het moet niet teveel zijn”, zoals een ouder in Den Haag vertelde. Een andere ouder vindt het schijnveiligheid en maakt liever afspraken met haar kinderen. “Hij heeft er in de natuur meer last van dan dat hij er profijt van heeft, hij gooit hem meestal in zijn tas waar eten en drinken in zit. Dus dan denk ik: laat hem maar thuis, ik heb er toch niks aan... Het geeft me iets meer mogelijkheden, maar ik vertrouw er niet blind op. Ik moet afspraken met mijn kinderen kunnen maken en dat moeten zij nakomen... Als er vreemde mensen komen, wat doe je dan?

Dat hangt niet met een belhorloge samen. Kinderen moeten zelf leren dat er goede mensen zijn en dat er soms iets moet gebeuren... Ze mogen gedag zeggen en dat ze ook een gezellig, vriendelijk praatje mogen maken, maar dat ze niet met ze mee mogen gaan.”

2.3 | Verkeersveiligheid

Wat de kindvriendelijkheid van een buurt bedreigt en daarmee ook de bewegingsvrijheid van kinderen inperkt is verkeersonveiligheid. Het gaat dan met name om drukke wegen zoals de Loevesteinlaan in Den Haag en de Bos en Lommerweg in Amsterdam. Maar het gaat ook om pakketbusjes die te hard door een woonstraat rijden. Vertrouwen in de buurt gaat ten eerste over verkeersveiligheid, een belangrijke overweging van veel ouders om in het autoluwe Tanthof te wonen. “We wonen aan het park, dus het is hier ‘s avonds rustig. Het is hier niet een komen en gaan van auto’s. Het is op dat gebied een rustige wijk... Ik kan mijn kind ‘s avonds rustig over straat laten gaan zonder dat ik me zorgen hoeft te maken.” De opzet van een wijk speelt een belangrijke rol in de bewegingsvrijheid die kinderen krijgen. In het autoluwe Tanthof krijgen kinderen voor hun tiende jaar meer bewegingsvrijheid dan in de andere twee onderzochte wijken. In Tanthof mogen de kinderen een groot deel van hun wijk bestrijken om te spelen. Een negenjarige jongen mag zelfs alleen met een vriendje naar het Abtswoudse Bos om beestjes te zoeken en hutten te bouwen, terwijl daar weinig toezicht is. Het ligt ook aan de ouders of die vertrouwen hebben in hun kind. Over een meisje die vanaf haar negende zelfstandig naar school mag fietsen. “Je kijkt ook naar hoe ze is en ze is gewoon een type meid die dat kan. We hebben het toen geprobeerd, omdat ze verschillende begintijden hadden die heel onhandig waren. Eerst reden we opbouwend achter haar aan om te kijken hoe het ging en toen maakte ze de keuze: ik kan het. En wij ook.” Een ander meisje in Tanthof mocht vanaf groep zeven alleen naar school, een wandeling van vijf minuten. Zij gaf zelf aan dat ze liever alleen naar school wilde lopen en dat ze zich ongemakkelijk voelde als haar ouders haar nog naar school brachten. “Het is dan niet meer stoer als papa en mama mee gaan. Op het

moment dat zij dat begon aan te geven, hebben we gezegd: prima, dan kun je gewoon alleen naar school gaan.”

Ouders beoordelen Tanthof als een verkeersluwe wijk. Ze brengen hun kinderen ook lopend of op de fiets naar school. Toch ervaren ze het als drukker dan vroeger, ook in de afgeschermden woonerven: “Er rijden veel meer bestelbussen die hier dagelijks pakjes komen brengen en dat is onrustig. Om ons heen is het iets drukker dan vroeger, althans dat idee heb ik... Ik merk dat ik nu tegen de kinderen zeg: kijk uit en let op, want hier rijden heel veel auto's.” Ondanks de verkeersluwheid rijden sommige automobilisten ook veel te hard door de straatjes. En een belemmerende factor voor kinderen om van Tanthof west naar oost te fietsen is volgens een vader het verkeer: “Ik denk dat hij iets volwassener moet worden in de verkeersregels. Dat hij iets zekerder wordt wat ons ook meer vertrouwen geeft” De omgang met het verkeer heeft dus ook een relatie met vertrouwen in het kind dat rekening houdt met verkeersregels.

Drukke verkeerswegen in de Haagse en Amsterdamse wijken vormen barrières voor kinderen. Zebrapaden met stoplichten maken het makkelijker om over te steken, maar vormen nog geen garantie dat het er ook veilig is. Ouders zijn er niet gerust op dat automobilisten, fietsers en fatbikes ook stoppen voor een zebrapad. Ouders zijn ook bang dat automobilisten hun kind over het hoofd zien. Een meisje van bijna tien mag in Morgenstond nog niet zelfstandig naar school lopen vanwege de drukke verkeerswegen: “Zij is kort van lengte... Daardoor kwetsbaarder in het verkeer.” Vooral in Den Haag kwamen het drukke verkeer en de kruispunten ter sprake, evenals het rijgedrag. “Het aantal scooters is toegenomen, bezorgers, elektrische fietsen, elektrische bakfietsen, bussen, trams allemaal op haar route. Onoverzichtelijke kruispunten... Ik vind dat eigenlijk nog veel enger... Mensen zijn zo ongeduldig.”

Bewoners van de Kolenkitbuurt Zuid vertellen dat hun kinderen zelfstandig via voetpaden naar het voetbalveld of het *freerun parcours* in Laan van Spartaan kunnen lopen. Ook kunnen hun kinderen over een

fietspad zelfstandig naar Slotermeer fietsen. Maar aan de randen van de buurt liggen ook drukke verkeerswegen. Een moeder vindt de Bos en Lommerweg heel druk. Haar elfjarige dochter gaat zelfstandig naar de bibliotheek en steekt deze weg bij het oversteekpad over. Daar heeft haar moeder vertrouwen in: “Als het stoplicht op groen staat en even twee seconden wachten of er geen auto nog door rood gaat, dan moet het wel. Je hebt niet alles in de hand, zo kan je niet leven.”

In de Kolenkitbuurt zijn in de stedelijke vernieuwing autovrije straatjes gemaakt die door ouders hoog gewaardeerd worden: “Door die autovrije paadjes maken de kinderen heel veel gebruik van de straat.” Maar het is geen garantie dat het er ook altijd veilig is vanwege hardrijdende scooters en fatbikes. Een moeder: “Ik heb geen auto's voor de deur. Daar ben ik blij mee, maar je wordt gek van die scooters... Mijn buurvrouw tegenover mij heeft twee kleine kinderen. Ze zei tegen mij: ik kan ze niet alleen laten spelen voor de deur, omdat de scooters hier heen en weer rijden. Haar kinderen spelen vooral op de parkeerplaatsen binnen in het hof. De kinderen van de nieuwe mensen van de nieuwbouw met koopwoningen spelen allemaal in de garage, vanwege de veiligheid.”

Bij de beoordeling van verkeersveiligheid verwijzen ouders naar het karakter van hun kind: “De oudste is wel heel serieus, maar is wel een beetje een dromer, dus die moeten we met zijn kop erbij houden. En de jongste is best wel enthousiast en die kijkt niet zover vooruit, dus die slaat zo ergens af zonder te kijken. Ik vind hem net even te impulsief. Ik denk dat we dat op een gegeven moment vaker moeten gaan oefenen. Dus zeggen: oké, ga maar oversteken en dan staan wij erbij om te kijken of dat goed gaat.”

2.4 | Sociale veiligheid

Direct toezicht door de ouders of een ouder broertje of zusje is niet altijd mogelijk. De sociale veiligheid van een buurt bestaat dan ook uit het hebben van voldoende contacten in de wijk en kunnen vertrouwen op (indirect toezicht van) andere bewoners. “Gelukkig heb ik best veel contacten in de wijk en dat is soms handig. Dan is het van: ik heb je zoontje gezien, die was daar.” Bewoners kijken uit een raam naar de kinderen op straat en in veel straten en buurten zijn WhatsApp-groepjes. Ouders kennen elkaar van dezelfde school en het schoolplein. Toch zeggen sommige ouders niet altijd vertrouwen te hebben in de opvoedingsstijlen en oplettendheid van andere ouders. Dat kan ook liggen aan de eigen voorzichtigheid. Een vader van een achtjarig kind: “Er zijn heel weinig ouders die als buurvrouw of buurman op jouw kind letten... Ik denk dat ouders een beetje te makkelijk zijn. Het kan ook aan mij liggen, dat ik een beetje te voorzichtig ben. Bijvoorbeeld ouders die hun kinderen rond de leeftijd van zes, zeven en acht alleen buiten laten spelen. Ik heb heel vaak die kinderen echt weg moeten sturen langs de vijver, of moeten troosten.”

De toegenomen drukte en sociale diversiteit heeft het samenleven volgens meerdere ouders ingewikkelder en anoniemer gemaakt. Dat maakt ook het gevoel van onveiligheid groter, zoals bij een moeder in Morgenstond: “Je kent sommige mensen niet. Waar ik nu 25 jaar woon kende ik in het begin elke buurtbewoner. Nu is dat niet zo.” Belangrijk is dat men nog vertrouwen houdt in de wijk, zoals een andere moeder in Morgenstond het stelde: “Hier vertrouw ik het redelijk goed, ik ken de mensen, dus dat is perfect. Daarom zeg ik ook: een hechte wijk, je weet wie het zijn. Je hebt daar redelijk sociale controle over. Ik kom wel eens in wijken dat ik denk van: shit. Of er komt ineens een Bulgars of een Pools busje aanrijden. Niet dat ik er iets tegen heb, maar je weet niet wat het is. Het is heel onbekend.” Onvoorspelbare dreiging kan ook dichtbij komen. Een moeder in de Kolenkitbuurt vond haar eigen woonomgeving een tijdlang bedreigend: “Het gaat nu weer beter, maar er werd een tijdje veel

drugs verkocht in ons steegje en ook eromheen. Toen vond ik het zelf heel vervelend om ze naar buiten te laten als ouder.”

Ouders vinden het belangrijk dat men kan vertrouwen op het informele toezicht van andere buurtbewoners. In Tanthof hebben de geïnterviewde ouders sociaal vertrouwen in deze wijk: “Ik heb fijne burens, kinderen van school waar hij mee omgaat. De ouders daarvan zijn ook prima, altijd wel een praatje. Fijne straat ook... Sociaal, iedereen houdt elkaar ook wel een beetje in de gaten.” Ouders zeggen dat ze zich veilig voelen in Tanthof, ook vanwege de andere bewoners. Er zijn een paar plekken die wat minder zijn. “We hebben een aantal flats waar iets mindere mensen wonen en daar gebeurt altijd wel wat met de politie of iets dergelijks. Ikzelf heb daar geen last van, maar daar wonen wel wackos.”

Ook in Amsterdam vertellen ouders over de sociale veiligheid in hun buurt. Met name Laan van Spartaan is een buurt waar in de autovrije straten en hoven met koopwoningen veel indirect toezicht bestaat. Kinderen worden ook herkend. “Als een kind gesignaleerd wordt buiten de straat, die daar eigenlijk te jong voor is, dan reageren de vaders en moeders daar meteen op. Die zorgen ervoor dat het kind dan weer in de straat komt of die sturen een berichtje in de straatapp.”

Ouders vinden het prettig als andere ouders hun kinderen kennen, al is het maar van gezicht. Dat is ook de verwachting van een jonge moeder die net in de Kolenkitbuurt is komen wonen en die goed contact heeft met kinderen in de buurt. “Mijn kinderen groeien straks op en lopen naar school, en de hele buurt kent ze. Dat geeft mij een veilig gevoel. Dan hoeft niemand een grote bek te hebben tegen mijn kinderen, want ik heb de hele buurt die mijn kinderen beschermt.” Een andere moeder die al langere tijd in deze buurt woont benadrukt dat ouders erop letten dat de Kolenkitbuurt niet weer afglijdt. “We letten op het gedrag van elkaars kinderen. Als de buurjongen van de buurvrouw afval op de grond gooit - of mijn kind- dan wordt die wel heel goed aangesproken. Van: hé, kom op,

ruim dat eens even op. Dit is onze buurt, we moeten het samen netjes houden.”

Uit de gesprekken in de Kolenkitbuurt blijkt dat sommige ouders wel weer vertrouwen moeten krijgen in het veranderde sociaal weefsel van deze vernieuwde buurt. Belangrijk voor een moeder in de Kolenkitbuurt is het hebben van “vertrouwen in de buurt en weten hoe de buurt werkt... Welke sociale controle waar is. Ik weet: de vader van die en die is daar altijd wel. Het is oké, ga maar spelen. De kickboksschool heeft ook echt een grote functie. De moskee heeft ook een grote rol daarin gespeeld. Er is altijd iemand aanwezig in de speeltuin. Er is altijd iets waar je op kan terugvallen. Ik denk als dat er niet was, dat ik er misschien anders in zou staan. Er zijn altijd mensen aanwezig.”

Tegelijk is er iets veranderd in de mentaliteit van ouders zeggen respondenten. Ook moeders hebben het veel drukker dan vroeger. Dat blijkt de ervaring van een Marokkaanse moeder: “Ik doe echt moeite voor sociale contacten. Ik zit lekker bij de deur, met thee en met een tafel. Mensen komen echt langs en zeggen: hé, hoe gaat het, buurvrouw? Kom er gezellig bijzitten. Ze zeggen: nee, ik heb geen tijd, ik moet verdergaan of zo... Je ziet elkaar niet meer. Mensen werken de hele dag. Je ziet hen amper. Toen we vroeger in de Akbarstraat woonden, zag iedereen elkaar, maar nu zie je elkaar niet meer. Iedereen is opgesloten in zijn eigen huis. Alleen in de zomer zitten ze vaak bij de deuren.”

2.5 | Angst voor ontvoering

Ouders spraken regelmatig over de samenleving die veranderd is, drukker en onvoorspelbaarder zou zijn geworden. Social media als Instagram en WhatsApp-groepen en het nieuws spelen een belangrijke rol in het aanwakken van bezorgdheid en angstgevoelens. Een moeder in Morgenstond: “Je hoort best veel gevaarlijke dingen op het nieuws.” Een vader in Tanthof: “Je leest natuurlijk van alles en nog wat... Gewoon: berovingen, claiming van telefoons, bedreigingen. Je hoeft maar iets te

zeggen en je wordt in elkaar geslagen.” Vaak is dit soort nieuws niet wijkgerelateerd. Daarom beseffen ouders dat het in hun eigen wijk wel mee zal vallen. Toch is het opvallend dat het gevaar van kinderlokken en ontvoeringen verschillende malen is genoemd, met name in Den Haag. “Twee jaar terug hadden we via onze WhatsApp-groep een melding van een school dat er mensen zijn geweest bij de hekken van school met snoepjes of wat anders. Leer je kind niet met vreemden meegaan... Wat je op het nieuws hoort, dat ze ook kinderen ontvoeren. Laatst nog bij het Almeloplein, een paar jaar terug... Daar gingen jongens, ook van de leeftijd zes, zeven jaar buiten spelen. Toen kwam er een auto langs, die zei: kom maar, je krijgt iets van mij. Dus die zouden hun bijna meenemen... Er is gelukkig niks gebeurd.” Voor deze moeder betekenen deze verhalen dat als haar achtjarige dochter buiten speelt dat dan één van de ouders erbij moet zijn.

Het gevoel van bedreiging en onveiligheid in de samenleving is niet voorbehouden aan de grote steden, ook in Tanthof spraken sommige ouders hierover en media spelen hier weer een belangrijke rol in. “Er is ook een Tanthof-site en daar komt het ook naar voren... Deze samenleving is drukker en mensen zijn gehaaster, vooral het verkeer werkt daarin mee... Je hoort op het nieuws over kidnappers natuurlijk en er zijn een hoop mensen in de wereld die weleens kwaad willen doen en misschien was dat vroeger ook. Dat is ook een reden dat je daarin meer de controle wil hebben, of dat je niet wil dat haar kwaad wordt gedaan. Dat is helemaal op niks gebaseerd, want ik heb het zelf nooit ervaren. Ik heb het doordat ik in het nieuws hoor dat er wel eens dingen gebeuren.”

Ouders maken zich niet alleen zorgen dat hun kind aangereden wordt of dat ze in het water vallen, maar ook dat ze in aanraking komen met kwaadwillende hangjongeren of dat iemand ze meeneemt. “Dat iemand tegen ze gaat praten, dat iemand ze meeneemt. Het gebeurt niet vaak, maar je hoort het vaak genoeg. Ik heb het idee dat de tijden echt veranderd zijn, ten opzichte van twintig, dertig jaar geleden. Er wonen

gewoon ook echt rare mensen in Nederland en dat wil ik niet bij mijn kind... ik lees het in de krant en op het nieuws. En soms krijg je berichtjes dat iemand vermist is... Ik weet ook wel dat dat kidnappen een ver-van-mijn-bed- show zal zijn. Maar soms zit je een serie te kijken en dan gebeurt dat erin. Ik denk dan: oh, als het toch ooit bij mijn kinderen zou gebeuren."

Vroeger was het beter en veiliger zo is de veronderstelling van veel ouders. Zelf hebben ze als kind ook meer vrijheid gehad. Een moeder van een achtjarige dochter in de Kolenkitbuurt: "Nee, mijn kind mag niet alleen buiten spelen, ik vind haar nog veel te jong. Vroeger kon het wel. We hebben ook heel vaak op die jonge leeftijd buiten gespeeld. De maatschappij was toen heel anders dan nu... Ik denk ook dat er gewoon meer criminaliteit is dan vroeger. Er gebeuren veel meer rare dingen. Misschien gebeurde het vroeger ook, alleen nu, door die sociale media komt alles op tv. Alles wordt naar buiten gebracht, het lijkt alsof het meer is geworden. Ik wil niet zeggen dat je vroeger geen kinderlokken had, dat je vroeger geen rare typetjes in de buurt had wonen - waarschijnlijk ook wel - alleen was dat minder zichtbaar. Nu hoor je er veel meer over." Wat hierbij nog mee speelt is het wankelende sociale vertrouwen in een buurt en het wegvallen van de informele sociale controle door andere ouders. Bewoners kennen elkaar niet altijd meer. Een andere ouder in Kolenkitbuurt: "Wie kan je nog vertrouwen in deze tijd? Ik zeg altijd tegen mijn zoon: kijk uit als iemand met jou praat en als hij zegt: kom, je moeder belde me, je moet met mij meekomen... Vroeger was het veiliger. Je had meer vertrouwen, omdat je de buren ook vaak zag. Nu zie je niemand."

2.6 | Te vermijden plekken

Ouders wijzen concrete plekken aan waar hun kinderen niet mogen komen. Dat kunnen drukke wegen zijn zoals hiervoor al beschreven. Van een andere orde zijn vijvers, sloten en grachten die moeten worden vermeden. Pas na het behalen van een zwemdiploma krijgen kinderen meer bewegingsruimte. Een ouder in Tanthof gaat niet naar een grote

speeltuin omdat er water is. "Daar zit water, dus daarvan waren we als de dood dat hij erin zou vallen. We zijn mee gegaan naar dat soort gebieden, totdat hij zijn zwemdiploma had. Zijn zwemdiploma was een ommekeer. Toen was het voor ons makkelijker om hem losser te laten in de wijk." In Laan van Spartaan is een gracht waar het moeilijk uit te klimmen is als je erin valt: "Hij mag niet langs het water spelen, want dat is ook gevaarlijk bij ons. Als je in het water valt, is er nergens een plekje waar een trappetje hangt. Dat vind ik ook heel eng." De kinderen die geen zwemdiploma hebben mogen daar niet spelen van hun ouders: "Want anders heb je kans dat ze met een spel in het water belanden en dat is gevaarlijk... alle kinderen in de straat weten dat ze daar niet mogen spelen en ze corrigeren elkaar en ze doen het gewoon niet."

Te vermijden zijn ook plekken waar hangjeugd komt. Ouders willen niet dat hun kind daarmee in aanraking komt. Zo wil een ouder in Tanthof niet dat zijn zoon van negen gaat rondhangen in een deel van de wijk met veel oudere hangjongeren. "Er is veel gezeur, er ligt veel rotzooi op straat. Daar wonen niet de mensen waarvan ik wil dat hij daarmee in aanraking komt, met name veel jongeren en hangjeugd. Ik vind het gewoon geen fijne plek voor hem om daar rond te hangen als negenjarige."

In Overtoomse Veld is het Piet Mondriaanplein genoemd als plek waar ouders hun kinderen niet alleen naartoe laten gaan: "Er zijn veel hangjongeren en vaak zwaar vuurwerk in de avond. Het is best wel druk. Af en toe probeer ik een beetje met ze te sporten daar, dus met de voetbal of basketbal. Dan zijn de pleintjes soms ook best wel vol, dus dan kun je er niet bij. En er wordt best wel ruw gespeeld... Je ziet wel dat de jongeren die op het Mondriaanplein spelen wel echt meer van fysiek spelen zijn, af en toe knokken, brandstichting, zwaar vuurwerk, dus dat is wel echt vervelend...."

Een te vermijden plek in de Kolenkitbuurt is het Cruyffcourt en omgeving. Er zijn ook ouders van Marokkaanse afkomst die niet willen dat hun kinderen hier spelen. Zo vertelt een moeder dat ze bang is dat haar elf-

jarige zoon hier in aanraking komt met oudere jongens met slechte bedoelingen: “Omdat er veel hangjongeren komen. Dan gaan ze zeggen: jongen, doe je dit voor mij? Als ik met hem meega, mag hij wél. Maar alleen niet. Het zijn oudere jongens en je weet maar nooit. Mijn kind is zo iemand die kan meegaan als iemand zegt: kom je mee? Hij mag van mij alleen met mij op het plein... Of dan met zijn vriend of met zijn broer.”

2.7 | Karakter van het kind

Een kind zelfstandig buiten laten spelen of naar school of een zwembad laten fietsen hangt af van de leeftijd (tussen de acht en tien jaar is vaak genoemd) en de verkeers- en sociale veiligheid. Maar ook het vertrouwen dat een ouder heeft in het kind speelt een belangrijke rol. Wanneer een kind zelfstandig op pad mag heeft ook te maken met de vaardigheden en het verantwoordelijkheidsgevoel van een kind en dat het kind gevaarlijke situaties goed kan inschatten. Bij het ene kind gebeurt dat al op achtjarige leeftijd en bij een ander kind pas op tienjarige leeftijd. Ouders vinden het belangrijk dat ze goede afspraken kunnen maken met hun kind en dat het zich ook houdt aan afgesproken regels. Er kunnen grote verschillen zijn in karakters van kinderen, ook binnen een gezin. Ouders beschrijven de karakters van hun kinderen als voorzichtig en serieus of als speels en impulsief. Een vader in Amsterdam: “De oudste van negen is best wel voorzichtig, dus die gaat eerder minder ver dan te ver. De jongste van zeven zou in zijn eentje bij iemand anders binnen kunnen zijn die we bij wijze van spreken niet kennen. Dan gaat hij gewoon met een vriendje mee, die is wat meer impulsief.”

Een ouder in Tanthof over haar negenjarige zoon: “Ik denk dat dat te maken heeft met hoe goed je kind in het verkeer is. Hoe goed kennen ze de regels? Er is best wel een groot kruispunt naar school, ze moeten dus drie kanten opkijken. Dat moet je echt een paar keer doen, oefenen en ook zeggen: nu moet je zelf kiezen. Mag ik wel gaan of niet? Dat moet je ervaren, dat kan je niet uitleggen, maar echt oefenen... Het komt misschien een beetje door zijn karakter. Hij is heel voorzichtig en komt alle afspraken na. Als ik tegen hem zeg ‘in principe mag je de hele wijk door

dus ook die kant op’, dan doet hij dat. Als je mijn dochter één vinger geeft, dan neemt ze een hele hand. Misschien dat het meer daarin zit dan in de leeftijd.”

Bij verkeers- en sociale veiligheid zijn ouders enigszins gerustgesteld als hun kind voorzichtig is. “Omdat hij bijvoorbeeld weet: oh ja, mama zei dat ik niet daarheen mocht gaan. Hij volgt dat echt op en gaat rechtstreeks naar school. Hij kijkt goed uit met de weg en het verkeer. Hij maakt wijze keuzes, zoals met niemand meegaan en contact houden met mij.” In haar achtjarige dochter heeft deze moeder minder vertrouwen: “zij is nog net te afgeleid. Zij heeft ook zoiets van: oh, interessant, laat me maar even kijken wat dat allemaal is, zonder dat ze bijvoorbeeld het gevaar ervan ziet. Ze steekt zomaar over op straat of ze vergeet de tijd. Ik vind het nog te gevaarlijk. Ze is bijna negen, maar ik vind haar nog een beetje te speels om zelfstandig op pad te gaan.”

Een andere ouder in Tanthof vertelt over het verschil tussen haar zoon van acht en dochter van elf: “Mijn zoon is snel afgeleid, hij kijkt veel om zich heen. Hij is nog onrustig in zijn lijf en in zijn doen en laten. Hij vergeet weleens dat hij moet stoppen. Mijn dochter is daar wat voorzichtiger in en heeft een ander karaktertje... Ik zeg altijd: mijn dochter heeft een iets oudere ziel, zij weet wat de consequenties van dingen zijn. Zij ziet ook wat ze wel of niet kan doen en wat veilig is of niet. Mijn zoon gaat gewoon en hij overziet dat niet, hij heeft daarin wat richtlijnen nodig.”

Ook het karakter van de ouders is van invloed op hoe men omgaat met buiten spelen van de kinderen. Beide partners kunnen daar anders in staan. Terwijl de ene ouder een kind meer wil loslaten is de ander meer beschermend. Voorzichtige ouders hebben het moeilijk om hun kinderen meer vrijheid te geven en ze te vertrouwen, zo vertelt een moeder die haar dochter wil beschermen. “Ik ben zelf altijd voorzichtig. Het is mijn karakter. Als ze misschien twaalf is, als ze echt een groep zeven of acht leerling wordt, zou ik wel proberen om haar alleen te sturen.”

Een andere moeder vertelt over de omgang met haar negenjarige zoon: “Als we naar school fietsen, dan zeg ik altijd: kijk rechts. Ik heb het idee dat hij soms denkt: ik fiets gewoon het kruispunt op. Dan hoop ik dat het goed gaat en het gaat ook goed. Ik weet ook wel dat hij oplet, maar ergens zegt een stemmetje dan van: als het maar goed gaat... Dit ligt absoluut aan mij. Ik moet er gewoon aan wennen dat ze groter worden, dat ze zelf dingen doen.”

2.8 | Regels en afspraken rond buiten spelen

Buiten spelen gaat gepaard met het maken van afspraken tussen ouders en hun kinderen. De grenzen waar kleine kinderen naartoe mogen worden door ouders vaak concreet aangegeven zoals een parkeerpaaltje of een lantaarnpaal. Er worden afspraken gemaakt voor na schooltijd. Voor ouders is het dan duidelijk waar en bij/met wie het kind speelt. In andere gevallen gaan kinderen langs bij andere kinderen uit de buurt. “Hij gaat dan wel op zoek naar vriendjes om op te halen. Als er niemand is, dan komt hij gewoon weer terug. We willen zeker niet dat hij in z’n eentje door de wijk gaat lopen.”

Ouders brengen hun kinderen een aantal regels bij voor het buiten spelen. Het gaat daarbij om niet te ver van huis gaan, bepaalde plekken en drukke wegen vermijden, aan een ouder toestemming vragen om buiten te spelen en vertellen waar het kind naartoe gaat, niet te laat buiten blijven spelen en om gedrag op straat (niet schreeuwen, geen ruzie maken, geen belletje trekken). “Hij mag van mij geen belletjetrek doen en niet ver gaan. Hij mag de Bos en Lommerweg niet over... En als hij naar de winkel gaat, moet hij dat eerst zeggen tegen mij.”

Een moeder geeft veel vrijheid aan haar twee dochters van elf als ze zich maar elk uur even melden: “Ze mogen niet te lang buiten spelen zonder zich te melden. Ze moeten zich altijd dan om het uur even komen melden. Of alles goed gaat... Dat ik wel altijd weet, als ze in de straat spelen, waar ze spelen. Dus naar welk plein ze dan zijn gegaan. En ook dat ze niet zomaar bij andere kinderen binnen mogen spelen. Dat ze dan toestemming komen vragen....”

Een andere moeder vertelt dat haar zoon van elf graag buiten speelt maar ook zijn huiswerk moet maken: “Als het aan hem ligt, speelt hij altijd buiten, maar ik laat hem niet elke dag buiten. Hij moet ook zijn huiswerk maken. Hij heeft ook regels... In de zomertijd is hij standaard buiten. Dan komt zijn vriendje hem ophalen en dan gaan ze samen naar buiten, maar dan zeg ik tegen hem: zo laat moet je binnen zijn. Hij mag van mij niet de hele dag buiten. Regels zijn regels.”

In de Kolenkitbuurt worstelen sommige ouders met een migratieachtergrond met opvoedregels. Ze willen voorkomen dat hun kinderen bij het buiten spelen in aanraking komen met kwaadwillende hangjongeren of de politie. Een Marokkaanse moeder: “We hebben regels in huis en die gelden ook voor buiten. Je behandelt iedereen met respect. Je zorgt ervoor dat de buurman geen last van je heeft, of de buurvrouw, dus je gedraagt je op straat. Je gaat niet hangen in een grote groep, want dan zorg je voor overlast. Ook al ben je niet één van de plegers, je wordt gezien als één van de plegers, omdat je in een groep staat.” Regels worden meegegeven om te voorkomen dat kinderen in lastige situaties terecht komen. “De eerste is geen ruzie maken met mensen, ook niet met kinderen onderling. Blijf rustig met elkaar en houdt het netjes, gewoon de basis van fatsoenlijk gedrag. Laat je niet meeslepen in het spel van andere kinderen dat eigenlijk niet mag. Zoals belletje trekken en zo, niet meedoen aan dat soort onzin... In elke buurt zijn er altijd een paar kinderen, waarvan ik tegen mijn kinderen zou zeggen: beter een beetje afstand houden.”

2.9 | Conflicten, ruzies en pestgedrag

Wat als negatief werd benoemd zijn ruw speelgedrag, schelden, ruzies en pesten. Dat kan te maken hebben met oudere kinderen of kinderen die vervelend en gemeen zijn. Ouders willen niet dat hun kind slecht gedrag en lelijk taalgebruik overnemen. Een ouder in Morgenstond: “Ik was toch een soort van bang dat mijn kind slecht gedrag over gaat nemen. Je hoort bepaalde woorden, dat ik denk: als volwassene neem je die niet eens in de mond... Ik hoorde het ook ouders op een gegeven moment zeggen. Dan kan je dat een kind ook niet kwalijk nemen. Dat wil je je eigen kind niet meegeven, dat dat normaal is. Om die reden was ik heel voorzichtig met hem alleen buiten te laten spelen.”

Ouders benoemen ook pestgedrag: “Je merkt dat kinderen zich in groepsverband vaak anders gedragen. Gemene kinderen, is vooral dat pesten.” Ruw speelgedrag vindt plaats bij speelplek de Meent in Morgenstond waar maar één schommel staat. “Heel veel kinderen willen

erop. Sommigen willen er niet vanaf. Dus soms heb je een rij en krijgen de kinderen af en toe een woordenwisseling met elkaar” en “sommige kinderen pesten gewoon. Ik merk dat het gepest te veel is in de speeltuin. Er is altijd wel iemand die het wil verpesten of die vervelend doet.” Soms kunnen plekken ook te druk worden met kinderen. In Morgenstond blijkt het op de speelplek de Meent zo druk te zijn dat er conflicten ontstaan tussen leeftijdsgroepen. Iemand heeft het dan ook over een ‘kindvolle wijk’. Het zit vol met kinderen. En dan heeft ze het vooral over de speeltuin de Meent waar ze in een vakantie eens negentig spelende kinderen heeft geteld. Deze speeltuin wordt ook door andere ouders genoemd als een te drukke plek waar veel agressie en ruzie is. “Ze hebben daar een schommeltje, een glijbaantje voor de kleinen. Dan ging hij daar spelen, maar daar heb je één voetbalveld en niet iedereen mag meedoen en niet iedereen is goed genoeg. Dan worden het echt heftige vechtpartijen en ouders bemoeien zich ermee. Ik heb een keertje gezien dat iemand zelfs een ander kind sloeg, een vader sloeg een ander kind. Ik dacht bij mezelf: wow, waar ben ik nu? Dat is echt een soort van gettospeeltuin, een achterbuurt, terwijl dat helemaal geen achterbuurt is. Het is echt een hele mooie woonwijk, maar die speeltuin is zo gemaakt dat zoveel kinderen allemaal op elkaar moeten spelen en dat werkt niet.” In Tanthof is een skatebaan waar kinderen van verschillende leeftijden komen. Een ouder geeft aan dat hun zoon van negen hier nog niet zelfstandig mag komen. “Daar komt wat oudere jeugd, wat hangjeugd. Ik wil nog niet dat hij daarmee in aanraking komt... Daar zal niet zo heel snel iets gebeuren, denk ik. Dan heb je het over de dingen die de ouderen al doen, waarvan ik vind dat hij daar nog niet mee in aanraking hoeft te komen... Het taalgebruik, vappen, dat soort dingen.”

Een vader in Overtoomse Veld gaat in op het klier- en scheldgedrag van sommige kinderen uit de buurt. “Ik heb regelmatig die jochies aangesproken. Zonder enige reden trekken ze bijvoorbeeld een bakfiets omver en dan rennen ze gewoon ver weg. Ik ben een keer heel boos achter hen aangefietst. Ik heb er eentje gepakt, ik heb hem meegesleurd

naar zijn huis... Veel van zulke dingen en ook heel grof taalgebruik, waar ik echt niet tegen kan. Je kan ze niet opvoeden. Daar heb je hier absoluut mee te maken.”

In Overtoomse Veld vermijden sommige ouders het Mondriaanplein. Er hangen namelijk veel oudere kinderen en jongeren rond. “Op het moment dat er vuurwerk wordt afgestoken of als mensen een beetje ruzie zoeken, dan moet je daar maar een beetje afstand van houden. Soms zijn ze een beetje opgefokt tegen elkaar en dan heb ik zo iets van: hou maar een beetje afstand, dat je je niet gaat mengen in problemen. Of dat als je daar gaat spelen dat je met een vriendje uit de buurt bent, zodat je niet in je eentje daar bent, maar met iemand die je kent.” Hoogopgeleide nieuwkomers in Overtoomse Veld en de Kolenkitbuurt hebben het vaak over het ruwe speelgedrag van andere kinderen. Een moeder die in een koopwoning in de Kolenkitbuurt woont maakt een vergelijking met de Watergraafsmeer. “Dat is een veel zachtere en lievere buurt. Bij ons gebeuren er wel ruzietjes of dat soort dingen. Ik zou het zelf prettiger vinden als het wat gemoedelijker zou zijn af en toe. Ietsje rustiger, het samenspelen tussen de kinderen.”

2.10 | Opvoeding en sociale verschillen

Een onderwerp waar ouders wat omzichtiger over spreken zijn sociale en culturele verschillen tussen kinderen en de milieus waar ze uit komen. Maar deze verschillen blijken wel sturend te zijn in de keuzen die ouders maken als het gaat om speeltuinen, sportclubs en scholen en dus de kans dat hun zoon of dochter speelt met kinderen met een andere sociale en culturele achtergrond. Dat kan te maken hebben met andere omgangsvormen en gedrag. Een ouder is om die reden verhuisd van Ypenburg in Den Haag naar Tanthof in Delft: “In Ypenburg is de Haagse cultuur toch ook iets anders. Dat heeft ook meegespeeld. Deze Delftse cultuur, waarin wij ons in dit stukje bevinden, vinden wij veel prettiger wonen dan in de Haagse cultuur... Ze zijn wat harder. Wat harder taalgebruik. Het is niet hetgeen waar ik heel erg fan van ben... Het is natuurlijk moeilijk om te zeggen: hier wonen beschaafde mensen en in Den Haag niet. Dat is natuurlijk ook niet waar. Het ligt naast elkaar, maar het heeft een hele andere cultuur. De cultuur in Den Haag is veel harder, ook taalgebruik en qua gedrag. Hier heb je toch een ander soort mensen in dit gebied van de wijk.”

Pestgedrag wordt niet gekoppeld aan de etnische achtergrond van kinderen, maar wel aan de opvoeding en daarmee aan de sociale klasse van andere bewoners: “Ik denk niet dat speelgedrag aan de cultuur ligt, maar aan de opvoeding. Hoe jij je kind zelf opvoedt. Je hebt ook Marokkaanse kinderen die vervelend doen. Je hebt Turkse kinderen die vervelend doen. Je hebt Nederlandse kinderen die vervelend doen. Het heeft met de opvoeding te maken, met de achtergrond.”

Een hoogopgeleide nieuwe stedelinge gaat in op de sociale verschillen in de Kolenkitbuurt en dat dit ook terug is te zien in de vrijheid die andere kinderen krijgen, in ruimte en in tijd: “Misschien gooi ik het te veel op een hoop, maar je ziet dat de kinderen van de sociale huurwoningen al veel eerder zelfstandig naar school mogen. Soms zie je zo’n kleintje op de fiets ver weg fietsen. Dat vind ik altijd heel spannend. Dat valt me op.... Ik merkte toen mijn zoontje op een gegeven moment buiten speelde met

vriendjes uit de sociale huurwoningen, dat zij veel meer worden losgelaten. Zij mogen bijvoorbeeld veel verder lopen... Zij mogen tot heel laat buiten spelen. Daar moet je dan afspraken over maken. Een paar hadden nog geen zwemdiploma en dan gingen ze vlak langs het water visspelletjes doen. Dat vind ik eng, dus toen ging ik erbij staan... Je merkt wel een andere kijk op wat loslaten of vrijlaten is."

Ouders benadrukken geen etnische verschillen, maar ze geven aan dat er wel verschillen zijn tussen kinderen uit koop- en sociale huurwoningen. Ouders in de koopwoningen constateren dat kinderen uit sociale huurwoningen meer vrijheid krijgen en langer buiten mogen spelen. In Amsterdam zijn dit vaak grotere gezinnen met een migratieachtergrond die krapper behuist zijn. Een moeder van Marokkaanse komaf vertelt hoe fijn haar elfjarige zoon het vindt om lang buiten te spelen: "Als het mooi weer was, speelden ze echt buiten, tot tien uur 's avonds als het weekend was... Vooral in de warmere maanden kan dat wel een groep van vijftien zijn."

Een moeder in Den Haag vertelt over kinderen van Oost-Europese ouders die hele dagen buiten spelen als hun ouders beiden aan het werk zijn. Dat gebeurt niet in haar eigen straat waar niemand in de bouw of in de kassen werkt: "De ouders hier in de straat zijn allemaal een beetje zoals ik. Net wat meer toezicht, wat meer grenzen of wat meer regels die we opleggen dan andere ouders." En dat loopt volgens haar niet zozeer langs een bepaalde nationaliteit en etnische grens, maar langs economische klasse. "Ik denk inkomen, een economische grens. Ja, dat echt wel kinderen van de arbeidsgroep. Want de ouders zijn in de bouw, altijd aan het werk. Hier in de straat zijn de meeste ouders die werken in de zorg of net als ik thuis met een laptopje of zo."

In Overtoomse Veld is door het toevoegen van koopwoningen de bevolking gemengder geworden, in cultureel en sociaaleconomisch opzicht. Alle ouders hebben een gemengde buurt hoog in het vaandel

staan, ongeacht sociale klasse en etnische achtergrond. Toch pakt de praktijk van het samen buiten spelen van hun kinderen anders uit. Zo zegt een ouder dat "Hoogopgeleide mensen minder buiten zijn in de openbare ruimte dan migrantengezinnen die meer thuis zijn. Kinderen van hoogopgeleide mensen hebben ook veel meer hobby's en zijn veel minder present buiten." Daar komt nog bij dat deze ouders meestal kiezen voor sportverenigingen die wat verder liggen en waar ze vaak al andere kinderen en hun ouders kennen: "We hebben bij de Kolenkit een eigen voetbalclub, maar als je het hebt over samenkomen, zitten daar bijna geen mensen van de nieuwe bewoners in. Veel kinderen met een multi-etnische achtergrond en geen witte kindjes, om het maar even zo te zeggen."

In Laan van Spartaan ligt midden in de buurt een voetbalvereniging en toch brengen de witte ouders hun kinderen naar verder weg gelegen clubs. "Voetbal doet hij bij SDW, Sloterdijk. Ik vond dat wat gemengder. Ik vond deze voetbalclub toch wel erg Marokkaans. Dat sprak ons niet zo aan." Een van de ouders in Laan van Spartaan heeft zijn twee zonen wel op deze voetbalclub ingeschreven: "Ik dacht dat de segregatie bij basisscholen erg was, maar bij voetbalclubs is dat vreselijk. Ik vind het gewoon niet goed, dat die verschillen onderling zo groot zijn bij die clubs."

Ook in de manier van spelen beschrijven ouders een verschil tussen hun eigen kinderen en andere groepen kinderen in een sociaal en cultureel gemengde buurt. Het is een verschil tussen kinderen die meer binnen spelen en vooral gericht zijn op sportclubs en verenigingen versus straatkinderen: "Je ziet wel dat om de hoek, op het Mondriaanplein, een afstand is. Dat is een andere cultuur en een andere manier van spelen. Dus daar probeer je juist ook een beetje afstand van te houden, letterlijk en figuurlijk... qua cultuur zie je wel dat sommige mensen wel echt een andere manier van spelen hebben. Dat is gewoon ruwer en ook schelden naar elkaar, dat je denkt van: hoe oud zijn jullie en hoe ken jij deze woorden al?" Kenmerkend voor de straatkinderen is dat ze ook vaak veel beter kunnen voetballen dan de kinderen van ouders die nieuw zijn in de

buurt. “Je ziet toch dat er een soort scheiding is tussen bepaalde culturen en dat kan de manier van spelen zijn. Mijn zoon is totaal niet van het voetbal, dus dat zie je hem sowieso niet doen. Maar je ziet bijvoorbeeld heel veel Marokkaanse en Turkse jongens die veel voetballen. Dus dat is dat het puur qua sport niet bij hem aansluit, maar ik denk dat die elkaar daar ook heel erg in op zoeken.”

In de Kolenkitbuurt benadrukt een moeder van Marokkaanse afkomst etnische verschillen die ook sociaal-economische verschillen zijn: de kinderen uit de koopwoningen spelen in hun eigen bubbel en mengen zich tot haar spijt vrijwel niet met de kinderen van Marokkaanse afkomst. De nieuwkomers – hoogopgeleide witte bewoners – wijken met hun kinderen vaak uit naar speeltuinen buiten de buurt. “De kinderen van de witte ouders spelen met elkaar. Deze kinderen spelen niet met de buurt. Deze kinderen gaan naar de Baarsjes, of ze spreken af met hun eigen mensen... Dat is toch soort zoekt soort. Ik weet ook niet hoeveel schuld wij daaraan hebben.” Ze denkt dat een aantrekkelijke speelplek de verschillende kinderen bij elkaar kan brengen: “Als je al die kinderen met elkaar wil laten spelen, dan moet je een fijne plek hebben... Dat je ook hier samen kan spelen... met verschillende kinderen. Dat je niet weg hoeft uit de buurt om ergens te gaan spelen, maar dat dat ook hier kan.”

Deel 3: Waar buiten spelen?

Ouders gaven aan dat er op vele verschillende plekken buiten wordt gespeeld. Daarbij is een onderscheid te maken tussen de formele speelplekken (speeltuinen, sportvelden, schoolpleinen) en informele speelplekken (stoep, straat, grasveld). Daarnaast spraken ouders over autovrije binnentuinen, plantsoenen en hoven.

3.1 | Formele speelplekken

Als een speelplek aantrekkelijk is, gaan kinderen sneller naar buiten. Het moeten volgens de ouders schone en goed onderhouden plekken zijn. Ook een zekere avontuurlijkheid of ontdekkingswaarde voor kinderen vinden ze belangrijk. Maar het moet ook weer niet te gevaarlijk zijn. Ze hebben vaak uitgesproken meningen over specifieke speelplekken, namelijk dat ze te onveilig zijn of juist te saai.

Terwijl de ouders in Tanthof het wat vaker hebben over speelplekken in de directe omgeving spreken ouders in Amsterdam vaker over speelplekken die wat verder weg liggen, soms in aangrenzende stadsdelen. In Tanthof lijken de kinderen de keuze van speelplekken meer zelf te bepalen dan de kinderen in Amsterdam en Den Haag die vaker begeleid worden in hun tocht naar een speelplek. “Negen van de tien keer bepalen wij dat, maar je hebt weleens dat ze op een gegeven moment een andere speeltuin willen pakken.” Een gezin in Amsterdam zoekt speelplekken soms wat verderop, vanwege de meer bruikbare speelelementen. Dan gaan de ouders mee. “Dat is wel wat verder weg, maar daar gaan ze altijd in het zand graven en zeker in de zomer met het water pompen.”

Ouders in Amsterdam zijn kritisch op de kwaliteit van speelplekken. Men stoort zich aan vervuiling. Soms ligt er bij speelplekken afval, glasscherven en sigarettenpeuken. Ouders kiezen bewust voor speelplekken en zijn dus sturend in de plekken die worden bezocht. Een vader in Overtoomse Veld: “Als ze buiten spelen, gaan we altijd met hen naar een speeltuin.... De kwaliteit van de speelplekken is best wel laag, vooral hier in de buurt. Het zijn toch speeltuintjes die afgedankte toestellen hebben. Het is vaak vies

en slecht onderhouden. Als je aan de andere kant van de ring bent, zijn er toch wat meer kwalitatieve speelplekken. Het aanbod is daar best wel goed. Hij kan allerlei verschillende dingen doen en het is net wat uitdagender dan de speelplekken die we op loopafstand kunnen doen.”

De waardering voor speelplekken in de herstructureringsbuurten in Amsterdam wisselt sterk. Er ligt een populaire speelplek in Kolenkitbuurt Noord. Buurtkinderen konden van de gemeente op basis van drie modellen meebeslissen over de inrichting van deze speeltuin. “Het is echt van de kinderen. Je ziet dat ook als ze daar spelen. Bijvoorbeeld, je hebt van die schommels, dan gaan er kinderen met die schommels heel hard om dat ding heen, en dan hoor je andere kinderen: Nee, niet doen, want zo gaan onze schommels kapot! Ze corrigeren elkaar, dat is een stukje eigenaarsgevoel.”

Maar veel ouders vinden dat de vernieuwde buurten karig zijn bedeed met speeltoestellen. Vaak staat er alleen een speeltoestel voor kleine kinderen en dan is er niet eens bankje waar ouders kunnen zitten: “Er zijn zoveel kinderen hier in de buurt. Het aanbod is zo minimaal. Dan wordt er een standaard houten speeltoestel daar in de hoek neergezet, wat dan net niet fijn is.” Een andere ouder in dezelfde buurt heeft een kaart gemaakt van alle speeltuinen in Amsterdam: “Alles waar ik bijvoorbeeld ook rustig kan zitten, wat omheind is, dus waar ik niet echt heel erg angstig hoeft te zijn en waar ik hem dus echt vrij kan laten.” In plaats van het dichtstbijzijnde speelplekje naast haar eigen wooncomplex kiest ze voor speelplekken in andere buurten.

Ten noorden van Laan van Spartaan staan drie grote en spectaculair vormgegeven speelobjecten tussen een fietspad en een weg. Ze staan volgens ouders alleen op een verkeerde plek: “Het is geen buitenspeelplek. Het is veel te druk. Je hebt auto's hier, je hebt hier scooters en fietsers. Het is smal, je moet constant opletten of kleine kinderen niet op de weg rennen, want het is een heuvel die naar beneden gaat. Het is meer een object dat daar staat en waar je dan af en toe

gebruik van kan maken. Het is niet echt een speelplek waar je zou afspreken. Het is meer even tussendoor.”

In de kinderrijke Kolenkitbuurt Midden ging het vaak over de karige inrichting met speeltoestellen of juist de onveiligheid van speeltoestellen of overlast. Een ouder in de vernieuwde Kolenkitbuurt Midden vindt het speelplein in het midden van de buurt veel te karig ingericht met speeltoestellen: “In dat middenplein is een groot veld waar een speeltuintje is gebouwd met één glijbaan en één klimrekje. Het is klein, en hier zou je superveel mooie speelfaciliteiten kunnen maken, heel groot in wat je allemaal neer kan zetten, en dan wordt het zo schaars neergezet.... Het ziet er heel karig en gierig uit... Je kan dat leuker, grootser aanpakken.” Ouders vinden dat speelplekken uitdagender kunnen, maar er zijn ook ouders die zich vooral zorgen maken over de veiligheid van speeltoestellen. “Er is een schommel, een soort van een touw, daar kunnen vier kinderen op. De schommel zit aan een ijzeren ketting vast: negen van de tien keer ligt die los. Het is er echt niet veilig... Er liggen van die betonblokken. Op de grond ligt zo’n rubbermat. Ik hou ieder keer mijn hart vast, want als ze struikelen, of hun voet blijft hangen in die rubbermat: kedeng! Zo met hun hoofd tegen die betonblokken aan.”

Soms klagen omwonenden over spelende kinderen op speelplekken. Dat kan van invloed zijn op de keuze van plekken om te spelen. Zo kan een plek om te voetballen geluidsoverlast opleveren voor omwonenden. “Je merkt dat de kinderen dan zoiets hebben van: weet je wat? We hoeven daar niet eens meer te spelen, want er komt zoveel gezeik vanaf.” In de Kolenkitbuurt zijn er bij het Nannoplein klachten van senioren die boven een nieuwe school wonen. “Daar hebben ze echt niet zoveel voor kinderen, maar hij is gek op voetballen. Dan gaat hij daar voetballen. Dat mag niet van de burens. Omdat de burens daar last van hebben... Ik begrijp de burens, want ze vallen en ze gooien de ballen tegen de ramen. Het zijn soms wat oudere mensen. Ze willen rust. Dat begrijp ik natuurlijk.”

Ouders van jongere kinderen vertellen over hun behoefte aan afgeschermd en schone speeltuinen. Speeltuinen die veilig, maar niet saai maar uitdagend zijn ingericht. Een omheining vinden ze van belang. “Het hoeft niet heel hoog te zijn, maar dat de kinderen toch een in- en uitgang hebben.” De verwachting is dat omheinde speeltuinen beter onderhouden zullen worden. “Er ligt zoveel rommel, pakjes drinken, plastic bekertjes, koekverpakkingen.... Natuurlijk ligt er ook een grote verantwoordelijkheid bij de opvoeding. Maar kinderen doen heel anders als hun ouders er niet zijn. Ik ben op zoek naar een speeltuintje dat omringd is met hekken.” Maar een speeltuin voor verschillende leeftijden kan ook conflicten tussen jonge en oudere kinderen met zich meebrengen. “Er is hier ook een speeltuin voor jong en oud.... Alleen vind ik het lastig dat je als ouders zo extreem moet opletten omdat er hele steile glijbanen zijn. Het is te breed getrokken van jong tot oud. Kinderen van acht zien niet in dat een kind van twee nog geen manieren heeft, en geen gevaar ziet. Bij een glijbaan gaat een kind van acht doorglijden. Ik merk dat ik daardoor steeds minder naar die speeltuin ga.”

Veiligheid vinden ouders belangrijk, maar ze constateren ook dat kinderen op zoek zijn naar uitdagende speeltoestellen. Op het gebied van speeltoestellen kan er een duidelijk verschil in waardering zijn tussen ouders en hun kinderen. Vanaf een bepaalde leeftijd zijn veel speelplekken niet meer uitdagend genoeg: “Ik merk wel dat die kinderen allemaal dingen aan het doen zijn om het enger en spannender te maken voor zichzelf, dus je zou misschien inderdaad kunnen stellen dat het niet uitdagend genoeg is... Nog hoger, dus ze gaan elkaar heel hard duwen en ik vind het er heel eng uitzien, want ik denk, ze kunnen dus zo vanaf kieperen van zo’n ronde schommel, waar ze dus met z’n vijven in gaan liggen en hangen, en dan superhoog.”

Als kinderen wat ouder worden zoeken ze meer uitdagende plekken op. In Tanthof mist een elfjarig meisje een speeltuin voor de oudere kinderen. Maar ze mag nog niet alleen naar de speelplekken voor oudere kinderen. “Ik merk ook dat ze het allebei leuk vinden om naar zo’n skatepark te

gaan... We gaan naar het skatepark wel mee als ouders, ik zal ze niet zo snel alleen daarnaartoe sturen... Het is de afstand en er is een drukke weg, maar ook omdat het voor alle leeftijden is, er komen veel volwassenen. Er komen daar jongeren waarvan je denkt: daar hoeven ze nog niet tussen te zitten.”

Kinderen tussen zeven tot en met twaalf jaar vallen een beetje tussen wal en schip als het gaat om speelplekken. Zij gaan niet meer op de glijbaan of een schommel. Zij zoeken eerder voetbalveldjes en voetbalkooitjes op. In de Kolenkitbuurt Zuid is een voetbalkooi heel belangrijk. “Daar kunnen ze echt toernooitjes houden. Vooral als ze veel vrije tijd hebben, dan is het echt de hele dag voetballen. Ook veel meiden uit de buurt die er gebruik van maken.” Voor oudere kinderen uit de basisschoolleeftijd is er niet zoveel meer te doen in speeltuintjes voor kinderen tot zes jaar. In Tanthof zijn veel kleine speeltuintjes met een uitwijkmogelijkheid in het Abstwoudsepark met twee voetbalvelden en vier kooitjes. In deze wijk zou je volgens ouders best wel wat meer faciliteiten voor de kinderen van zeven tot en met twaalf kunnen realiseren, zoals een voetbalkooi of basketbal veld in plaats van een zandbak en een schommel op een grasveld. “Maak er een mooie speelplaats van: klimmen, klauteren, noem maar op. Daar valt veel meer van te maken dan wat het nu is.”

3.2 | Speeltuinen als ontmoetingsplekken

Een aantrekkelijke en veilige speeltuin is fijn voor kinderen, maar biedt ook ouders de mogelijkheid om hun kinderen in de gaten te houden, een praatje te maken en vertrouwd te raken met andere ouders en hun kinderen. Speeltuinen zijn belangrijke ontmoetingsplekken voor ouders, zeker voor ouders met een kleinere actieradius en moeders die veel thuis zitten, zoals bij een moeder in Morgenstond: “Ik ga liever daar zitten. Bekende moeders. Voor mij is belangrijk dat ik toch even een praatje kan maken met iemand. Ik vind het wel leuk, gezelligheid.” De speeltuin als ontmoetingsplek kwam vooral aan de orde in Amsterdam en Den Haag. Het valt op dat veel nieuwe speelplekken in de

vernieuwingsbuurten in Amsterdam weinig zitmogelijkheden hebben. Het voordeel van een speeltuin waar ouders kunnen zitten is dat ze niet alleen hun kinderen in de gaten kunnen houden, maar ook de mogelijkheid hebben om met elkaar contact te maken. “Ze hoeven geen vrienden te worden allemaal, maar op zo’n manier dat het uitnodigt om naast elkaar te gaan zitten.” Voldoende bankjes zijn belangrijk om ook afstand tot andere ouders te kunnen bewaren.

Bewoners die al langere tijd in de Kolenkitbuurt wonen missen de grote speeltuin. Die moest plaats maken voor nieuwbouwwoningen. Het was een ontmoetingsplek voor de buurt. Kinderen konden er speelgoed lenen en bewoners konden activiteiten als knutselmiddagen en kinderfeestjes organiseren. Er was ook toezicht van een beheerder. “We hadden vroeger een hele oude grote speeltuin. Daar kwamen alle moeders met hun kinderen. Dat missen wij. Onze kinderen speelden er en we letten ook op de kinderen van andere mensen. We maakten een praatje. Als er iets niet goed was, zeiden we: hé, niet slaan, wat doe je? Die speeltuin hebben ze afgepakt van ons en van onze kinderen...”

Door de stedelijke vernieuwing en verdichting zijn speelplekken kleiner geworden en vaak is er voor ouders geen plek om er te zitten. Een Marokkaanse moeder in de Kolenkitbuurt mist dan ook een grotere speeltuin waar oude en nieuwe bewoners elkaar tegenkomen en daarmee ook hun kinderen. “Ze hebben speelplekken, maar jij gaat daarnaartoe en ik ga hiernaartoe. Waarom maken ze niet van al die stukjes een grote speeltuin met alles erop en eraan? Een ontmoetingsruimte waar al die Hollanders en al die Marokkanen bij elkaar komen. Dan kom je elkaar ook tegen. Als je dat in een grote ruimte doet, komt iedereen bij elkaar, is het gemixt. Waar ouders koffie en thee drinken en hun kinderen lekker kunnen spelen. Dat hebben we hier niet.”

In de gesprekken komen ook goede voorbeelden langs, zoals speeltuin Gibraltar in Bos en Lommer. Ouders in de Kolenkitbuurt wijken wel eens uit naar deze speeltuin: “Er is één speeltuin waar mijn zoontje heel graag

heen wil. Dat is een inclusieve speeltuin De Gibraltar bij de Admiraal de Ruijterweg, waar ook kinderen in een rolstoel naartoe kunnen. Daar is de sfeer heel goed. Daar zie ik dat alles door elkaar loopt. Ik weet niet of dat er iets mee te maken heeft, maar daar is een soort cafeetje gemaakt. Ouders gaan daar zitten en daar ontstaan wel gesprekken tussen verschillende mensen, bij een kopje koffie of thee, als je kind ondertussen aan het spelen is. Daar werkt het wel.”

3.3 | Informele speelplekken

Kinderen spelen ook op plekken die niet expliciet voor hen zijn ingericht, zoals de straat, de stoep of grasvelden. Maar wat doen ze daar en wat vinden ouders daarvan? Opmerkelijk is dat ouders maar terloops ingaan op deze ruimten en de kinderspelletjes daar van hun kinderen. Ze spreken over voetballen, fietsen, achter elkaar aan rennen of krijten op straat. Meestal betreft het plekken dicht bij huis, zoals een trottoir, een autovrij straatje of plantsoen voor de woning. Kinderen beginnen dicht bij huis en vergroten dan hun actie radius door te stappen, fietsen of achter elkaar aan te rennen. Om te voetballen zoeken ze een plek op in de buurt. Dat kan ook een trottoir zijn waar je goed kan voetballen. Het lijkt wel alsof het assortiment aan kinderspelletjes in de buitenruimte beperkter is geworden door enerzijds de dominantie van het voetballen en anderzijds concurrentie van apparatuur in huis. Ouders herinneren zich dat ze vroeger zelf meer spelletjes buiten op straat speelden: “Knikkeren, elastieken, springtouwen deden wij vroeger heel veel. Dat heb ik mijn kinderen ook niet zien doen. Hoelahoepen. Dat zijn wel de spelletjes die ik vroeger vooral speelde.”

Een moeder in de Kolenkitbuurt vertelt over haar kind die wel veel buiten speelt met andere kinderen. “Soms gaan ze met z’n allen fietsen, voetballen, politie en boefje spelen. Dat vinden ze geweldig, achtervolgingsspelletjes vinden ze echt heel leuk, omdat er ook heel veel straatjes zijn waar je kan verstoppjen hofjes. Soms met de walkietalkies erbij. Dan gaan rennen en dat is echt heel leuk. Dan hoor je ze allemaal

gillen zo. Dan zie je dus opeens zo’n groep kinderen keihard rennen en zie je andere mensen kijken. Wat is er aan de hand? Die zijn gewoon aan het spelen. De speeltuin is niet heel uitdagend, dus daar maken ze niet heel veel gebruik van.”

In de Kolenkitbuurt en Overtoomse Veld in Amsterdam zijn in vernieuwde buurten autovrije straatjes en plantsoenen gerealiseerd. Ouders blijken deze stedenbouwkundige opzet te waarderen. Een autovrije woonomgeving met hoven, plantsoenen en straatjes was voor gezinnen die een woning konden kopen vaak een reden om toch in de stad te blijven en niet naar een buitenwijk te verhuizen. Een moeder van een elfjarige tweeling in Overtoomse Veld vertelt dat haar kinderen stappen, fietsen, skeeleren en rolschaatsen in het autovrije plantsoen voor haar deur: “Ik zie, vooral in de zomer, ook wel eens kindjes op blote voetjes voorbijlopen. Het wordt echt gezien als een verlengstuk van de woning. Het is ook redelijk veilig hier in de straat.” Het zijn kindvriendelijke plekken waarbij kinderen op zicht- en gehoorafstand van hun ouders kunnen spelen. In de Kolenkitbuurt zijn nieuwe informele speelplekken gerealiseerd in de vorm van autovrije straatjes. Ook in Laan van Spartaan zijn twee autovrije straatjes gebouwd. Daar wonen veel gezinnen met kleine kinderen. Aan zo’n autovrije straat grenzen twintig (koop)woningen zonder tuin. In de zomer wordt er buiten gegeten en zitten mensen buiten op straat. Er wonen bij elkaar veertig kinderen in deze straat. Ouders vinden het heel fijn dat hun kinderen daar van jongs af aan op straat kunnen spelen. De drie kinderen van een geïnterviewde vader zijn daar bijna dagelijks te vinden: “een paar keer per week en ook op de BSO-dagen. Dan lukt het ze toch nog om een uurtje buiten te spelen. Ook ‘s morgens voordat ze naar school toe gaan. Rondjes rijden op de fiets, in de zandbak spelen, voetballen, korfballen, spelletjes spelen, tikkertje.... In de weekenden rennen hier tien tot vijftien kleine kinderen gewoon rond. Je staat hier op een speelplaats... Als je een klein kind hebt, loop je sneller naar buiten toe.... Ik ben voor negentig procent op de straat gericht. Dat komt ook omdat onze keuken beneden is. De voordeur staat eigenlijk

altijd open met die kleine kinderen. We leven een beetje in de keuken en buiten op straat.” Een andere vader - zijn oudste dochter is drie jaar – is even lyrisch over deze straat. “Ze loopt de deur uit en drie uur later komt ze weer terug. Dat is een ongelooflijk gevoel in Amsterdam. Ze kan alleen buiten spelen. Er is één regel: ze mag de straat niet uit. Dan moet je er ook een beetje vertrouwen in hebben dat dat goed gaat. Er is water. Er zijn auto’s.... Nu met mijn kinderen voel ik me hier heel erg thuis. Omdat die zich heel vrij kunnen bewegen. Aan de ene kant een hele veilige omgeving maar toch stads... Mijn eigen straat is een klein dorpje in een grote stad.”

Er zijn ook nieuwe informele speelplekken die niet door ouders op prijs worden gesteld. In het midden van het centrale plein van de Kolenkitbuurt ligt bijvoorbeeld een met gras begroeid heuveltje. Ouders hebben hier liever speeltoestellen dan deze heuvel. “Ik vind hem wel leuk tijdens sneeuw, dan gaan kinderen er met de slee vanaf, maar als het heel hard regent, of als het een paar dagen regent, gaan de kinderen er niet op, dan is het zo spekglad door de modder dat ze er vanaf donderen. Ik had liever daar iets anders voor in de plaats gezien. Bijvoorbeeld een basketbal of iets dergelijks. Nu ben je best wel beperkt qua sport en spel.” Ook andere ouders klagen over deze heuvel waar kinderen vanaf fietsen, maar ze zien ook dat kinderen het wel leuk vinden. “Eigenlijk vinden vooral de ouders de heuvels vervelend, want kinderen denken leuk, met mijn fietsje ervan af rijden. Maar de randen zijn van beton, dus als je valt val je hard en dat is voor ouders minder positief.”

Parken spelen als informele speelplekken nauwelijks een rol in de gesprekken met ouders. Kinderen in Overtoomse Veld mogen niet zelfstandig naar het Rembrandtpark gaan om te spelen en kinderen uit Morgenstond mogen niet zelf naar Zuiderpark. Een reden is dat er drukke wegen moeten worden overgestoken. Maar ook de andere gebruikers van het park worden als onvoorspelbaar ingeschat. Het Zuiderpark wordt zelfs expliciet genoemd als plek die onveilig is voor

kinderen. “Er zijn daar mensen die niet altijd met goede bedoelingen komen. Er is kans op beroving, kans op vechtpartijen, kans op veel.”

Als een gezin in een appartement woont, zijn er niet de voordelen van het maaiveld, van de straat, de stoep en achterpaden. Toch kan een galerij voor kleine kinderen wel een rol vervullen als een soort stoep. Voor ouders is het ook veilig want kinderen kunnen nergens heen. Zo laat een gezin op een galerijwoning in Overtoomse Veld hun kinderen van vijf en drie jaar veel op de galerij spelen. “Dan rennen ze gewoon die hele galerij af. Ze hebben ook daar leren fietsen. Ze fietsen, stappen, met een autootje en een balletje trappen... In de zomer staat de voordeur altijd open. De kinderen gaan gewoon bij elkaar naar binnen.”

3.4 | Binnentuinen

Naast formele en informele speelplekken is er nog een derde categorie ruimte die kenmerkend is voor met name de naoorlogse wijken in Den Haag en Amsterdam. Dat zijn binnentuinen en -pleinen. Dit kunnen de oorspronkelijk aangelegde binnentuinen zijn (al dan niet met speelplekken) uit de jaren vijftig en zestig of nieuw gerealiseerde afgesloten pleintjes en hoven die na de stedelijke vernieuwing zijn ontstaan. De oudere openbaar toegankelijke hoven blijken hun speelfunctie soms nog goed te kunnen vervullen, mits ze in de loop der tijd vernieuwd en goed onderhouden zijn. Als siertuinen (zoals enkele binnentuinen in Morgenstond) hebben ze minder betekenis als speelruimte. De woonerven in Tanthof zijn autoluwe ruimten, maar omdat er ook auto's staan en rijden is hun karakter als speelplek anders dan de autovrije binnentuinen waar een balans bestaat tussen vrij kunnen spelen maar wel onder indirect toezicht van ouders vanuit hun woningen. Er is een verschil tussen de oudere openbaar toegankelijke binnentuinen en nieuwe afgesloten collectieve ruimten. In dat laatste geval is er sprake van een afgesloten enclave.

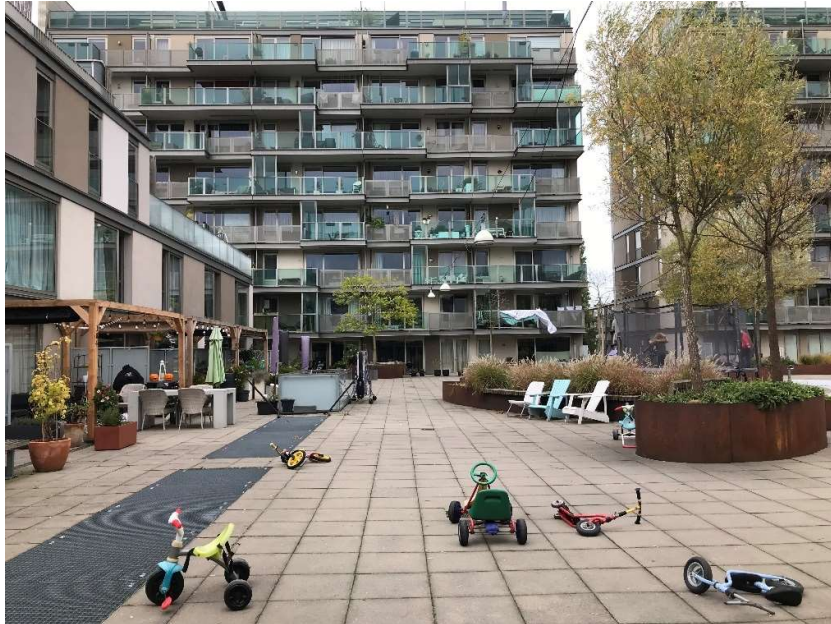
Als kinderen spelen in de binnentuinen van de oudere bouwblokken hoeven ouders zich minder zorgen te maken over gevaar en risico want deze binnentuinen zijn duidelijk begrensd en meestal autovrij. Een binnentuin kan een ideale speelplek zijn vanwege het toezicht vanuit de woning, toegankelijk en veilig en omdat er zich makkelijk andere kinderen kunnen verzamelen. Een moeder in Morgenstond: “Dat is voor mij beter dan ze verderop te laten gaan, want dan heb ik ook toezicht en mocht er wat gebeuren, mocht iemand willen plassen, dan komen ze naar boven... Vanuit mijn balkon kan ik naar buiten kijken en dan zie ik waar ze zijn. Het is afgesloten. Alleen de buurtbewoners kunnen daar naar binnen via het hek, dat ze dan moeten openmaken. Dat vind ik een veiliger gevoel... De kinderen moeten er wel hun eigen spel verzinnen, er staan verder geen speeltoestellen.” De keerzijde is dat het hier kan leiden tot conflicterend gebruik. Omdat in deze binnenplaats ook auto’s geparkeerd staan zijn sommige burens er niet blij mee als er kinderen voetballen. En kinderen spelen ook op een grasveld waar bewoners hun hond uitlaten (wat verboden is). “Zodra de kinderen daar spelen, zitten ze helemaal onder de poep.” Er wordt ook geklaagd over geluidsoverlast. Zo zegt de al eerder aangehaalde moeder dat oudere bewoners in het woonblok aangeven hinder te ondervinden van spelende kinderen: “De burens zijn het er niet altijd mee eens dat ze veel geluid maken, maar we hebben in de buurt niet echt een speeltuin waar ze naartoe kunnen... Vooral de oudere mensen vinden het geluid van spelende kinderen een beetje lastig. De kinderen komen zelfstandig, maar soms denk ik: oké, kom maar weer naar binnen, want het is weer lastig voor de burens.”

In de Kolenkitbuurt vertelt een moeder uitgebreid over een soortgelijk wooncomplex met binnentuin. Het geheel autovrije binnenterrein van dit bouwblok met sociale huurwoningen was oorspronkelijk een siertuin. Bewoners hebben zich ingezet om het openbaar toegankelijk te krijgen. Het grote binnenterrein is nu een ontmoetingsruimte, met name in de zomermaanden. “Daar zitten de burens te picknicken, en daar zitten de kinderen te badmintonnen of iets dergelijks. We hebben ook burens die

moestuintjes hebben. We hebben ook heel vaak prikuurtjes gehouden. Dan gaan we met alle buurtkinderen die aan die binnentuin wonen afval prikken.” In de binnentuin die nu overdag openbaar toegankelijk is, spelen veel kinderen. Het hof is een veilige plek in een buurt waar in straten met smalle stoepen auto’s hard kunnen rijden. “Als de bal de weg opgaat, dan hou je je hart vast dat er een keer iemand overreden wordt... Dan heb ik liever de binnentuinkant.... Dan gaan ze bijvoorbeeld paaltjes neerzetten en dan tegen elkaar voetballen. Of heel veel fietsen en steppen... Er was een fase waarin ze heel veel gingen fietsen: op één wiel! Dan zag je in de binnentuin de burens vanaf de balkons kijken, en dan ging er eentje heel lang op één wiel fietsen. Dan werd er luidruchtig geklapt. Dat was heerlijk om te zien.” Ouders houden indirect toezicht: “Heel vaak, als mijn kinderen daar speelden, ging ik met mijn stoeltje en een kopje thee op het balkon zitten. Dan had ik én toezicht, en zij hadden zoiets van mijn moeder zit niet in mijn nek te hijgen. Het was echt leuk. Heel vaak gaf ik ze dan ook drinken. Of er kwam iemand: mama, mijn vriendje is gevallen, heb je een pleister?”. Er zijn informele afspraken over de tijdstippen van het buiten spelen, want het hof is ook een klankkast. Als er op zomeravonden om tien uur nog gevoetbald wordt dan wordt er wel wat van gezegd: “Dan hoor je wel, jongens even rustiger. Dat kan ook hoor, want dan zeggen ze, o sorry buurvrouw of buurman. Dan gaan ze weg of ze gaan zich verplaatsen.”

Ook in Overtoomse Veld staan nog oudere portiekflats met openbaar toegankelijke hoven, zoals in de Anton Waldorpstraat. De speelplekken zijn matig tot slecht onderhouden, maar worden nog wel veel gebruikt door kinderen. Er is ook toezicht vanuit de woningen op de speelplek. “Ze weten dat hun moeder het door de ramen in de gaten hield... Ik denk dat die manier van architectuur van vroeger zeker wel positiever was dan nu... Hier spelen dus eigenlijk voornamelijk kinderen die hier wonen, omdat die ouders vanuit hun woning toezicht houden... Maar ze zijn niet goed onderhouden. Het wordt niet veel schoongemaakt door de gemeente....” Een moeder uit een naast bijgelegen nieuwbouwwoningcomplex gaat

naar deze oudere speelplek omdat er bij haar eigen wooncomplex alleen een klein speelplaatsje is zonder bankje. Ze gaat met haar zoontje naar een andere buurt omdat ze hier een prettige, grote zandbak hebben en een schommel met bankjes eromheen.

3.5 | Afgesloten hoven en binnenpleinen

Op een aantal verdichtingslocaties is gekozen voor een nieuwe stedenbouwkundige typologie, namelijk wooncomplexen met een afgesloten collectief binnenplein met daaronder parkeren. In Laan van Spartaan zijn drie zulke wooncomplexen met autovrije en afgesloten hoven met pleinen gebouwd. Aan de binnenkant van zo'n plein staan twintig eengezinswoningen en een appartementencomplex. Een vader die aan dit autovrije binnenplein woont, vertelt dat er in totaal ongeveer veertig kinderen wonen: "Het plein is heel fijn aan het wonen hier. Vooral voor de kinderen. Speelruimte in zicht. Afgesloten dus erg beschermd. We noemen het plein wel eens de camping. Ik vind het wel een dorp in de stad. Mensen zitten buiten, je loopt langs en maakt een praatje. Je zit zelf hier ook voor... Het feit dat de privacy er niet is leidt ook wel weer tot veel contacten..... Het is de perfecte plek om je kinderen te laten opgroeien. Het is echt veilig voor de kinderen hier. Maar ze leren ook een hoop. Je hebt met veel andere kinderen te maken. In het hof hebben ze veel ruimte om hun gang te gaan. Je hoeft daar als ouder niet bovenop te zitten...." Ouders vertellen dat hun kinderen op het plein kunnen stappen, fietsen en krijsen. Ze mogen zelf naar buiten en naar de burens lopen. Een andere ouder aan het plein is net zo tevreden: "Dat is het grootste voordeel van wonen hier, dat je de deur open kan trekken en kinderen kunnen gaan spelen. Ze kunnen dan nergens heen. Je hoeft niet op het plein bij ze te gaan zitten... Ze spelen niet buiten het hof, tenzij we meegaan. Ik laat ze niet alleen spelen. Ze hebben hier alle ruimte. Geweldig is ook dat kinderen met elkaars speelgoed spelen. Daarom ligt er overal ook heel veel speelgoed."

In Kolenkitbuurt Zuid is een nieuw halfopen bouwblok met binnenterrein gerealiseerd. Aanvankelijk was dit openbaar toegankelijk, maar er hangt nu bij de ingang een bordje met daarop privéterrein. Het ene helft bestaat uit koopwoningen, de andere helft uit sociale huurwoningen. Hier zijn conflicten ontstaan vanwege geluidsoverlast en kinderen uit de buurt die hier ook spelen. Een Marokkaanse moeder in een koopwoning denkt dat

sociale klasse en etniciteit hier een rol in spelen: “Je had heel veel kinderen die heel graag op het binnenplein kwamen spelen. Ook wel buurtkinderen die bij mijn kinderen op het plein kwamen spelen... We zijn één van de weinige allochtone gezinnen op dat plein. Dit is een vrij wit plein. Allemaal bakfietsen, dat zie je gewoon wel aan de uitstraling van het plein. Daar is wel soms gedoe om geweest, al die kinderen die dan kwamen spelen.... Die daar niet wonen, maar die uit de buurt kwamen. Dan was het soms weer, de ballen die te vaak kletteren op de grond en lawaai, geschreeuw. Dan hebben zij uiteindelijk toch die stap genomen om het privéterrein te maken. Niet dat dat de kinderen helemaal bij de deur houdt, maar je hebt wel een grond waar je op kan terugvallen: het is privéterrein. Om het officieel te krijgen....” Besloten is om het binnenplein een meer privaat karakter te geven en kinderen uit de buurt te weren. Het geeft aan dat (open) binnenpleinen ook conflicten kunnen opleveren, zeker bij grote sociale verschillen in een buurt. Een andere moeder vindt dit ook spijtig en legt uit dat tijdens corona veel mensen thuis werkten en dat er bewoners waren die last hadden van het geluid van de groepen kinderen op het stenige binnenplein: “Dat vind ik heel jammer, want dat was het moment waarop de kinderen van de sociale huurwoningen ook bij ons op het pleintje kwamen, en er dus een kans was dat het zou samengaan. Toen vonden mensen dat het te veel geluidsoverlast bracht. Nu mogen ze er helemaal niet meer op.”

In de hoven in Laan van Spartaan ervaren bewoners van de appartementen eveneens geluidsoverlast van spelende kinderen op de stenige binnenpleinen. “Er zijn wel mensen uit de flats die vinden dat het plein teveel van de kinderen is. En met alles wat daarbij komt kijken, schreeuwende kinderen en zo. En zeker in de lockdown. Ik was hier aan het werk met de deur open zodat de kinderen heen weer konden rennen. Ik hoor het niet meer. Mensen die geen kinderen hebben en die daarboven wonen die hadden daar wel last van. Die willen afspraken maken. De regels die ze willen instellen gaan over de tijdstippen waarop kinderen buiten zijn. Ze willen na acht uur geen kinderen meer buiten.

Acht uur ‘s avonds in de zomer gaat niet lukken. Of niet schreeuwen. Je geeft je kinderen heus wel mee doe rustig of als je buiten staat en ze gillen zeg je er iets van. Ook omdat ik het zelf irritant vind. Het blijven wel kinderen. Dat maakt het lastig. Dat is de plus min kant van zo’n hof.” De vraag is dan ook in hoeverre kinderen hier daadwerkelijk over voldoende bewegingsvrijheid beschikken. Ouders hanteren regels voor het buiten spelen in hof: “Niet gillen. Echt qua tijden, dus ‘s morgens niet te vroeg en in het weekend helemaal niet te vroeg. Er zijn er ook gewoon mensen die uit willen slapen, anders is er teveel overlast.” Een andere ouder: “Je kan niet om negen uur ‘s avonds hier een bal tegen mijn muur schoppen. Dat doen we gewoon niet. Maar je merkt dat, ook door corona, dat bepaalde mensen er schijt aan hadden en anderen gingen er serieus mee om.” Tijdens corona speelde overlast ook in de autovrije straatjes in Laan van Spartaan: “Er zijn ook wel praktische afspraken gemaakt over zachtere voetballen. Die maken minder lawaai. Dat komt ook door corona, want mensen werkten allemaal thuis. En die kinderen waren ook allemaal thuis. Als je de hele dag zo’n voetbal hoort dan snap ik dat een van die 120 personen doordraait.”

De verdichting van de naoorlogse wijken toont aan dat het een opgave is om een goede kindvriendelijke buurt te maken, zowel op blokniveau als buurtniveau. Spelende kinderen en parkeerplaatsen gaan bijvoorbeeld moeilijk samen. In de Kolenkitbuurt bieden nieuw gerealiseerde binnenhoven ruimte voor geparkeerde auto’s terwijl daar ook kleine kinderen spelen: “Wat mensen waarderen aan de binnentuinen is dat jonge kinderen daar kunnen spelen. Maar die spelen daar terwijl een auto achteruit rijdt om er in of uit te gaan. Er ontstaan ook ruzies onderling, omdat er een kindje speelt en de bal tegen een auto komt omdat het zo krap is.” In Overtoomse Veld mogen bewoners een binnentuin van een nieuw bouwblok niet gebruiken als speelplek, terwijl hen was verteld dat ze die binnentuin ook mochten gebruiken als buurtbewoners. “Maar er grenzen woningen aan die binnentuin, en die bewoners hebben daarvan overlast gekregen als kinderen aan het spelen waren. Dus in die

binnentuin mogen nu geen kinderen meer spelen. De woningbouwvereniging heeft nu overal stickers geplakt: verboden met een bal te spelen, verboden hier te spelen. ... We begrijpen het wel, omdat het best wel hol is, het echoot. Kinderen voetballen daar ook, en het is een binnentuin met daaronder een parkeergarage... Als je daar woont en je hebt op warme zomeravonden kinderen de hele avond voor je deur, ik denk dat dat best irritant kan zijn. En de ballen kunnen ook geschoten worden naar de garage. Ze hadden daarom zoiets van: dat komt dan op mijn auto terecht. En daar ontstaan krassen op auto's, doordat kinderen tussen die auto's door fietsen."

Klachten over spelende kinderen vinden ook plaats in minder dichtbebouwde wijken, waaronder Tanthof. "Hier in de wijk woont een buurman die niet zo van herrie houdt, dus als ze daar aan het voetballen zijn, moeten ze altijd weg, anders heb je een boze buurman." Opvallend is dat nieuwe binnenpleinen in de stedelijke vernieuwing vaak stenig zijn omdat eronder geparkeerd wordt. Een meer groene inrichting met moestuinen kan het geluid dempen en ook de betrokkenheid van de bewoners bij de collectieve ruimte vergroten, aldus een van de bewoners. Ze verwijst daarbij naar de oudere binnentuin in de Kolenkit-Noord: "dat is daardoor ook een plek waar de burens elkaar ontmoeten en eventjes samen zorg hebben voor dat binnentuintje en kletsen." Lastig is ook dat mensen steeds meer op indirecte wijze met elkaar communiceren, zoals in de nieuwe Amsterdamse wooncomplexen: "We delen ook een groepsapp. Juist daardoor heb je het soms wat makkelijk over dingen. "De kinderen zijn weer aan het gillen, kunnen jullie daar alsjeblieft mee ophouden?" Het gaat heel makkelijk tegenwoordig en daar krijg je dan ook weer sneller gedoe van. Dan lees ik mijn app: wiens kinderen zijn dat en kunnen ze alsjeblieft ophouden, ze maken zoveel lawaai."

Conclusies

Het buiten spelen van basisschoolkinderen wordt door diverse factoren beïnvloed. Daarbij spelen de ouders een belangrijke rol. Kinderen krijgen van hun ouders zowel beperkingen als stimulansen mee. Op basis van de interviews met ouders kunnen de volgende zaken worden geconcludeerd:

- Verkeersveiligheid en sociale veiligheid in de buurt begrenzen de bewegingsvrijheid van kinderen.
- Een kind zelfstandig buiten laten spelen of naar school laten fietsen hangt niet alleen af van de leeftijd van een kind, maar ook van het vertrouwen dat een ouder heeft in de vaardigheden en het verantwoordelijkheidsgevoel van een kind.
- De beschikbare tijd om buiten te spelen wordt bepaald door naschoolse activiteiten, zoals sporten in clubverband. De wens van een kind om buiten te spelen wordt beïnvloed door de talrijke mogelijkheden om binnen te spelen. De meeste ouders proberen de schermtijd van hun kind te beperken.
- Het is voor kinderen van belang dat er andere kinderen zijn om mee te spelen. Kinderen trekken kinderen aan. Grote verschillen in sociale en culturele achtergronden kunnen belemmeringen zijn in het samen buiten spelen.
- De kindvriendelijkheid van een buurt blijkt ook te bestaan uit het hebben van voldoende contacten in de wijk en kunnen vertrouwen op (indirect) toezicht van andere bewoners.
- Sociale media en televisie spelen een rol in het aanwakkeren van bezorgdheid en angstgevoelens bij ouders.
- Ouders wijzen hele concrete plekken aan waar hun kinderen niet mogen komen. Dat kunnen drukke plekken zijn waar ruw gepeeld

wordt, waar oudere jeugd rondhangt of waar natuurlijke elementen zoals water een risico vormen.

- De bewegingsvrijheid die kinderen van hun ouders krijgen, hangt mede af van de ruimtelijke opzet van een buurt. Autovrije binnenhoven verhogen het vertrouwen van ouders in de woonomgeving, maar kunnen ook de speelmogelijkheden van kinderen beperken doordat ze bepaalde activiteiten niet mogen uitvoeren van buurtbewoners. Dit als gevolg van conflicterend gebruik van de ruimte of klachten over het geluidsniveau.
- Aantrekkelijke en uitdagende speeltuinen zijn leuk voor kinderen, maar bieden ook ouders de mogelijkheid om er te zitten om hun kinderen in de gaten te houden en vertrouwd te raken met andere ouders en hun kinderen. De speelplek is daarmee ook een ontmoetingsplek voor ouders.
- Hoge stedelijke dichtheden worden niet perse negatief gewaardeerd door ouders en hun kinderen, mits het wordt gecompenseerd door sociale en verkeersveiligheid, prettige formele en informele speelplekken en genoeg andere kinderen om mee te spelen.

Colofon

Auteur: Ivan Nio, lectoraat Coördinatie Grootstedelijke Vraagstukken (Hogeschool van Amsterdam)

Met medewerking van: Gerben Helleman, lectoraat Gezonde Leefstijl in een Stimulerende Omgeving (De Haagse Hogeschool) en Esmee Verheem, lectoraat Jeugdzorg (Hogeschool van Amsterdam)

Uitgever: Hogeschool van Amsterdam

Datum: november 2024

Foto's: de foto's bij dit verslag zijn gemaakt door Ivan Nio en Gerben Helleman. Geen van de foto's mogen zonder toestemming verder worden verspreid.

Onderzoek: dit verslag is onderdeel van het onderzoek 'Speelvriendelijke steden'. Een onderzoek van De Haagse Hogeschool en de Hogeschool van Amsterdam naar het gebruik en de ervaring van de openbare ruimte door basisschoolkinderen tijdens het buiten spelen. Het onderzoek is uitgevoerd in Delft (Tanthof), Den Haag (Morgenstond) en Amsterdam (Kolenkitbuurt/Overtoomse Veld). Uitkomsten van dit onderzoek zijn te raadplegen op www.speelvriendelijkesteden.nl

Dit onderzoek is medegefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

